

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

OKUL İKLİMİNE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALARIN ÖZEL EĞİTİM BAKIŞ AÇISI İLE İNCELENMESİ*

Ayşegül ÖZ¹

Doç.Dr.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

E-mail: ayseguloz@mku.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-0746-3385

Öz

Olumlu okul iklimi; öğrencinin akademik başarısını, sosyal uyumunu, saldırganlık veya şiddet gibi davranışlarının azalmasını ve akranları tarafından kabulünü olumlu yönde etkilediğinden bütünleştirme uygulamalarının başarılı olması açısından önemlidir. Çalışmanın amacı; ülkemizde 1995-2018 yılı arasında yapılan okul iklimine yönelik araştırmaların özel eğitim bakış açısı ile gözden geçirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda çeşitli veri tabanları taranarak doküman analizi yapılmıştır. Belirlenen dahil etme kriterlerine göre araştırmaya dahil edilmek üzere 67 tez ve 43 makale belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, incelenen araştırmaların genel eğilimleri belirlenerek kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategorilerin genel özellikleri ve her bir eğilimde bulunan çalışmalar okuyucuya özet olarak sunulmuştur. Ülkemizde araştırmacıların özellikle 2008 yılından sonra okul iklimine yönelik çalışmalarını arttırdıkları gözlemlenmiştir. Çalışmaların 6 temel eğilimde gruplandığı belirlenmiştir. Çalışmalarda nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği ve çoğunlukla öğretmen ve öğrencilerin örneklem grubu olarak seçildiği görülmektedir. Bütünleştirilmiş eğitim uygulamalarının başarıya ulaşmasında okul iklimi önemli

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** ayseguloz@mku.edu.tr

Atf (APA): Öz, A., (2024), Okul İklimine Yönelik Yapılan Çalışmaların Özel Eğitim Bakış Açısı ile İncelenmesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 16 (1): 1-52., <https://doi.org/10.55978/sobiadsbd.1356641>

bir etmen olmasına rağmen, Türkiye’de bu konudaki çalışmaların oldukça sınırlı olması dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Okul İklimi, Bütünleştirme, Öğretmen, Okul Yöneticisi, Okul Liderliği, Öğrenci*

Alan Tanımı: *Eğitim Bilimleri*

REVIEW OF STUDIES ON SCHOOL CLIMATE WITH SPECIAL EDUCATION PERSPECTIVE

Abstract

Positive school climate is important for the success of the inclusion practices as it affects the academic achievement, social cohesion, decrease in behaviors such as aggression or violence and acceptance by the peers. The aim of this study is to review the school climate researches conducted between 1995 and 2018 in Turkey with a special education perspective. For this purpose, various databases were scanned and document analysis was performed. 67 theses and 43 articles were determined according to the inclusion criteria. As a result of the analysis, the main themes were formed by identifying the common trends among the selected articles. The general characteristics of each of these categories and the studies in each trend are presented to the reader as a summary. It was observed that the number of research studies on school climate started to increase since 2008. It is found that quantitative research methods were preferred and mostly teachers and students are selected as sample groups. Although school climate is an important element in the successful implementation of inclusive practices, it is noteworthy that the work on this issue is rather limited in Turkey.

Key Words: *School Climate, Inclusion, Teacher, School Administrator, School Leadership, Student*

JEL Codes: *I20*

1.GİRİŞ

Her bireyin eşit eğitim alma hakkının altı çizilerek yetersizliği olan bireylerin eğitim haklarının korunması amacıyla imzalanan Salamanca Bildirisi, bu bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve kapsayıcı bir toplum oluşturulması

için normal gelişim gösteren akranları ile beraber eğitim almaları gerektiğini belirtmektedir (Dede, 2006; UNESCO, 1994). Anayasamızın 42. maddesine göre hiç kimse eğitim hakkından mahrum bırakılamaz (1982 Anayasası). 2018 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, özel gereksinimi olan bireylerin bütünlleştirme yoluyla eğitim alma haklarını garanti altına almaktadır (MEB, 2018).

Özel gereksinimi olan çocukların, tipik gelişim gösteren çocukların faydalandığı eğitim haklarından yararlanmalarının onların en temel insan haklarından biri olduğuna ilişkin bilincin güçlenmesi, bütünlleştirme uygulamalarının niteliklerini artırmaya yönelik yapılan çalışmaların artmasını sağlamıştır (Killoran, Woronko ve Zaretsky, 2013). Ancak bütünlleştirme, politika yapıcılardan ziyade okullarımızda çalışanların çabaları ile başarıya ulaşabilecek bir eğitim uygulamasıdır (Shevlin, Kenny ve Loxley, 2008). Öğretmenler, bu profesyoneller arasında en önemli rolü üstlenen gruplardan biridir. Öğretmenlerin bütünlleştirmeye yönelik olumlu tutum sahibi olmalarının, onların konuya ilişkin açık görüşlü olmalarını, kaynaştırma uygulamalarını sınıflarında içtenlik ve bağlılıkla hayata geçirmelerini sağladığı uzun zamandır bilinmektedir (Malinen, Savolainen, ve Xu, 2012; Savolainen vd., 2012; Soodak ve Podell, 1994; Soodak, Podell, ve Lehman, 1998; Weisel ve Dror, 2006).

Takip eden bölümlerde bütünlleştirme ve okul iklimi ilişkisi öğretmen, okul yöneticisi ve öğrenci faktörleri bağlamında incelenecektir. Okul iklimine yönelik yapılmış çalışmalar bütünlleştirici eğitim çerçevesinde tartışılacaktır.

Bütünlleştirilmiş eğitimin başarıya ulaşmasındaki en önemli etkenlerden biri öğretmen yeterliliğidir. Son yıllarda yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar, çalışılan okulun ikliminin, öğretmenlerin yeterlilik algısına ve iş motivasyonuna olan etkisini ortaya koymuştur (Aka, 2014; Dilbaz-Sayın, 2017; Gündoğan ve Koçak, 2017; Memduhoğlu ve Şeker, 2011; Selçuk, 2016). Örneğin öğretmenler okul iklimini ne kadar olumlu algılıyorsa, kaynaştırılmış ortamlarda öğretim yapma, istenmeyen davranışlarla baş etme ve işbirliği gibi alanlardaki yeterliliklerini de o derece olumlu değerlendirmektedirler (Hosford ve O'Sullivan, 2016). Aka (2014), öğretmenlerin öz-yeterlilik ve okul iklimi algıları arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Okul iklimi; destekleyici liderlik, öğretmen otonomisi, öğretmenlik mesleğinin saygınlığı, öğretmenler arasında işbirliği, yenilikçi bakış açısı ve iş yükü gibi birçok faktörü içerir. Okul yöneticilerinin destekleyici ve güven verici davranışlarının

öğretmenler tarafından algılanması sonucunda öğretmenlerin sınıflarında özerk davranışlar sergilediğini görülmektedir (Sparks, 2012). Yöneticileri tarafından desteklendiklerini ve yenilikçi uygulamaların kabul gördüğü ve öğretmen otonomisinin tehdit altında olmadığı okullarda çalışan öğretmenlerin bütünlüştürmeye yönelik tutumları da daha olumlu olmaktadır (Weisel ve Dror, 2006).

Öğretmenlerin okul iklimine ilişkin izlenimleri ile bütünlüştürme ortamlarındaki yeterliliklerine ilişkin olan algıları birbiri ile ilişkilidir (Hosford O'Sullivan, 2016). Öğretmenlerin algılarına bağlı olarak okul iklimi ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında anlamlı ilişkinin bulunmadığını gösteren araştırmalar bulunsada (Doğan, 2010; Karacaoğlan, 2008) kaynaştırma ve öğretmen ilişkisi sadece öğretmen tutumları boyutundan oluşmamaktadır. Öğretmenlerin motivasyon düzeyleri, öz yeterlilik algıları, problem durumları ile baş edebilme yetenekleri gibi birçok değişken kaynaştırmayı etkileyebilir. Öğretmenlere odaklanan güncel bir araştırmada (Otrębski, 2022) olumlu okul ikliminin yüksek memnuniyet ve iyi duygularla (coşku ve rahatlık) ilişkili, olumsuz okul ikliminin ise düşük memnuniyet ve kötü duygularla (kaygı ve depresyon) ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı araştırma okulun örgütsel yapısının (özel eğitim veya kaynaştırma okulu olması) öğretmenlerin iş memnuniyetlerini ve kurum iklimini algılayışlarını etkilemediğini ortaya koymuştur.

Bütünlüştürülmüş eğitimin temel değerlerinin okullarda yerleştirilmesi ve devamlılığın sağlanmasında kilit rol oynayan diğer bir grup da okul liderleridir (Ainscow ve Sandil, 2010). Sosyal adalete inanan liderler, kendi kurumlarının kültürünü, programını, öğretimsel uygulamalarını, atmosfer ve önceliklerini farklılıkları olan çocukların lehine olacak şekilde yapılandırma gücüne sahiptirler (Theoharis, 2007). Onların liderlik becerileri, iletişim biçimleri, sözel olan ve olmayan mesajları, çeşitli alanlardaki yeterlilik ve eylemleri okul kültürünü şekillendirir (Canlı, 2016; Bayram-Yaman, 2012; Kaya, 2010; Mansuroğlu, 2012; Peterson ve Deal, 1998; Öztürk, 2018; Sığınır, 2013; Sönmez, 2018; Şentürk, 2018; Tanrıverdi, 2008; Varlı, 2015; Yaman, 2018). Okul yöneticilerinin olumlu okul iklimini oluşturma konusundaki başarısızlıkları hem öğretmen algısını (Yaman, 2018), hem de öğrenci başarısını etkilemektedir (Supovitz Sirinides ve May, 2010).

Balcı (1988), etkili okulların eşitlik ve nitelik doğrultusunda tüm öğrencilerine öğreten okul olduğunu belirtmektedir. Özel gereksinimleri olan öğrencilerinde normal gelişim gösteren akranları ile eşit eğitim ortamlarına sahip olmaları etkili

okul-okul iklimi ile ilişkilidir. Öğrencilerin sosyal işlevselliği ve duygusal sağlıklarının en önemli yordayıcılarından biri olan okul iklimi aynı zamanda akademik başarının yükseltilebilmesi içinde uygun ortamı yaratır (Astor, Benbenishty, Zeira ve Vinokur, 2002; Payne, Gottfredson ve Gottfredson, 2003). Öğrenciler açısından düşünüldüğünde; okula ait olabilme, okul etkinliklerinde yer alabilme, okulda kendini güvende hissedebilme gibi okul ikliminin önemli bileşenleri olan yapılar aynı zamanda okula devamı da arttıran faktörlerdir (Chen ve Weikart, 2008; deJung ve Duckworth, 1986; Hughes, Gaines, ve Pryor, 2015). Oysa, Özgül Öğrenme Güçlüğü gibi sıklıkla kaynaştırma ortamlarında eğitim alan öğrencilerin, okul etkinliklerine katılımları, psikolojik iyi halleri ve okul iklimi arasındaki ilişki hala daha çok bilimsel bilgiye ihtiyaç duyulan alanlardır (Lombardi, 2021). Kaynaştırılmış eğitimde karşılaşılan en kritik problemlerden birisi devamsızlık sorundur (Reid, 2005). Oysa ülkemizde özel gereksinimi olan çocukların okul öncesi dönemde dahi; okulun kabul etmemesi, okula uyum sağlayamama, öğretmenin istememesi veya ilgilenmemesi, arkadaş edinememe, iletişim kuramama ve bunun gibi sebeplerle kaynaştırılmış ortamlarda eğitim alma şansından faydalanamadıkları görülmektedir (Taşdemir ve Özbesler, 2017).

Yukarıda, okul iklimi ile öğretmen, okul yöneticisi ve öğretmen ilişkileri bütünleştirilmiş eğitim bağlamında ortaya konmuştur. Sonraki bölümde, bütünleştirmenin başarıya ulaşmasında önemli bir etken olan okul ikliminin tanımı, bileşenleri ve bu konuda ulusal düzeyde yapılan çalışmalar tartışılacaktır.

Okul iklimi veya örgüt iklimi, bir okulun kendine özgü özelliklerin iç paydaşlar tarafından algılanma biçimi ve bu özellikler ile ne kadar diğer okullardan ayrıldığını belirten göstergelerden oluşmaktadır (Bucak, 2002; Demirel, 2001; Şentürk ve Sağnak, 2012). Okul kültürü veya örgüt kültürü, bireylerin paylaştığı algı, inanç ve beklentilerin oluşturduğu, öznelğin baskın olduğu ve okuldaki paydaşların olay, nesne veya durumlara yüklediği anlamların etkisiyle var olan sembolik göstergelerdir (Ayık ve Ada, 2009; Çelik, 2002) . Ulusal alanyazında bulunan çalışmaların birçoğunda okul iklimi ve okul kültürü, kavramlarının birbirleri yerine kullanıldığı ve benzer şekilde bazı çalışmalarda örgüt iklimi ve örgüt kültürü kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir (Ayık ve Ada, 2009; Demirtaş, 2010; Gedikoğlu ve Tahaoğlu, 2010; Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan; 2010; Şenel ve Buluç, 2016; Şentürk ve Sağnak, 2012). Ancak okul iklimi ve okul kültürü kavramları birbirleriyle ilişkili olsa da tam olarak aynı anlamı karşılamamaktadır. Taiguri kültürü örgüt ikliminin alt boyutlarından biri olarak ele almaktadır (Owens 2001'den aktaran Ekşi, 2006). Şişman (2002) okul iklimini, çalışma koşullarının insan üzerindeki etkisi ile ilişkilendirmektedir. Okul

kültürü ise zayıf ve güçlü olma özelliğini taşımakta olup okulun bileşenleri arasındaki değerleri, inançları ve etkileşimleri ifade etmektedir (Demirtaş, 2010). Tableman (2004), okul kültürünü var olan ortamı karakterize eden ve sınırlar oluşturan ortak tutum ve inançlar olarak tanımlar ve okul kültürünün okul iklimini olumlu veya olumsuz olarak etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu bilgilerin bir sentezini yapacak olursak okul iklimi, okulu oluşturan üyelerin hissettikleri duygu, düşünceler ve algılardan oluşmaktadır. Her okulun diğer okullardan ayrılmasını sağlayan okul iklimi öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi, veli ve diğer personelleri etkileyebilen ve çeşitli boyutlardan oluşan bir yapıdadır.

Birçok araştırmacı okul ikliminin çeşitli boyutlarını incelemiştir. Loukas (2007), okul ikliminin akademik, sosyal ve fiziksel boyutlarından oluştuğunu belirtmektedir. Tableman (2004) bu boyutlara okul ikliminin duygusal boyutunu da eklemiş ve boyutların birbirleri ile ilişkili olup okul iklimini etkilediğini belirtmiştir.

Okul ikliminin fiziksel boyutu; bina ve sınıfların fiziksel özelliklerini ve konumlarını, okulun güvenlik ile ilgili durumlarını, öğrenci ve öğretmen sayılarını ve eğitim materyallerinin varlığı ve kullanımı gibi özellikleri içermektedir (Loukas, 2007; Tableman, 2004). Ülkemizdeki araştırmacılar bu boyutu, güvenli okul kavramı (Çalık, Kurt ve Çalık, 2011); çevresel güvenlik ve riskin saldırgan davranışa etkisi (Çetinkaya-Yıldız ve Hatipoğlu-Sümer, 2010) ve okul büyüklüğü (Karaman, 2011) ile ilişkisi bakımlarından incelemişlerdir.

Okul ikliminin akademik boyutu; öğretme öğrenme ilişkisini, öğretmen ve öğrencilerin beklentilerini, öğrencilerin akademik başarılarının izlenip dönüt sağlanması ve öğretmen yeterliliği gibi özellikleri içermektedir (Loukas, 2007; Tableman, 2004). Akademik boyut ile ilgili yapılan çalışmalar; ilköğretim okullarındaki okul iklimi ile öğrenci başarıları ilişkisini (Bektaş ve Nağacı, 2013), öğretmen algılarına bağlı olarak okul iklimi ve öğrencilerinin başarıları ilişkisini (Bahçetepe ve Giorgetti, 2015; Eriş, 2012; Yıldırım, 2017), öğrenen okul ile okul iklimi ilişkisini (Gürfidan, 2014), SBS puanları ile okul iklimi ilişkisini (Sulu-Çavuşmirza, 2012) belirlemeye yöneliktir. Akademik başarıya ilaveten okul ikliminin akademik motivasyona etkisini ölçen çalışmalar da bulunmaktadır (Terzi ve Uyangör, 2017).

Okul ikliminin duygusal boyutu; okulu oluşturan bireylerin tamamının duygularını, inançlarını, his ve tutumlarını içermektedir (Tableman, 2004). Bu boyutu içeren çalışmalar okul iklimi ile öğretmen (Getmez, 2018; Göksal, 2018),

öğrenci (Birgül ve Oksal, 2016; Yıldırım, 2017) öğretmen adayı (Eraslan, 2018; Gündoğan ve Koçak, 2017), yöneticiler (Baykara, 2009) arasındaki ilişkiyi farklı açılardan incelemiştir.

Okul ikliminin sosyal boyutu; paydaşların birbirleri ile etkileşimlerini odaklanmaktadır (Loukas, 2007; Tableman, 2004). Yönetici-öğretmen etkileşimlerini (Özen, 2018), okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik güvenlerini (Canlı, 2006; Şentürk, 2018), şiddet, zorbalık gibi durumların iç paydaşlara etkisi ve okul iklimi ilişkisini (Karaman, 2011; Kartal ve Bilgin, 2009; Şam, 2017) inceleyen çalışmalar sosyal boyut altında toplanabilir. Bu gruptaki çalışmalar, okul iklimini; saldırgan davranışlar, kişilerarası ilişkiler, yöneticinin kişisel ve yönetsel özellikleri, güvenlik veya güven algısı ve okuldaki bireylerin okul iklimini nasıl algıladığı gibi çeşitli okul bileşenleri açısından incelemiştir (Ayık ve Savaş, 2014; Ayık ve Şayir, 2014; Bayar ve Uçanok, 2012; Çalık, Kurt ve Çalık, 2011; Çalık, Özbay, Özer, Kurt ve Kandemir, 2009).

Okul iklimini oluşturan öğelerin incelenmesi bütünleştirme uygulamalarının etkili olarak ilerlemesi açısından önemlidir (Zollers, Ramanathan ve Yu, 1999). Ülkemizde okul iklimi konusu müdür ve öğretmen algıları (Göcen Kaya, 2014; Karademir, 2013; Tofur ve Balıkcı, 2018), öğretmen-müdür etkileşimi (Canlı, 2006; Özen, 2018; Sönmez, 2018), liderlik özellikleri (Ayık ve Şayir, 2014; Şentürk ve Sağnak, 2012; Varlı, 2015), okul iklimi akademik başarı ve motivasyon (Bahçetepe ve Giorgetti, 2015; Bektaş ve Nalçacı, 2013; Terzi ve Uyangör, 2017; Yıldırım, 2017) gibi birçok konu bağlamında çalışılmıştır. Ancak, okul iklimi ve bütünleştirilmiş eğitim ortamları hala incelenmeye ihtiyaç duyulan bir alandır. Bütünleştirmeye yönelik okul iklimi çalışmaları (Doğan, 2010; Karacaoğlan, 2008), sadece öğretmen tutumu boyutunda ele alınmıştır. Bu çalışma, ülkemizde son 25 yılda yapılan çalışmaları kullanılan yöntem, çalışılan okul iklimi bileşeni ve sonuçları bakımından incelemektedir. Çalışmanın amacı; ülkemizde yapılan araştırmaların sonucunda okul iklimine ilişkin oluşturulmuş olan bilgi birikimimizi farklılıkları olan çocuklarımızın eğitim aldıkları bütünleştirilmiş eğitim ortamları bağlamında değerlendirmektir.

2.YÖNTEM

Bu çalışma ulusal alanyazındaki okul iklimine yönelik yapılmış araştırmalarda son 25 yılda gözlemlenen genel eğilimleri ve araştırma sonuçlarının gözden geçirilmesini amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmek yarı-sistemik bir derleme çalışması olarak planlanan (Synder, 2019) bu çalışmada nitel bir doküman analizi

gerçekleştirilmiştir. Yarı-sistemik derlemelerde elde edilen verilerin analiz ve sentezlerinin yapılmasında kullanılan yöntemlerin çoğu nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan yaklaşımlar ile benzeşmektedir. Örneğin; en genel anlamda bir doküman içinde tekrar eden kalıpları temalar halinde belirleme, analiz etme ve raporlama yöntemi olarak tarif edilebilecek olan tematik analiz veya içerik analizi bu amaçla yaygın şekilde kullanılan tekniklerdendir (Braun & Clarke, 2006).

Bu çalışma ile; özellikle eğitim alanının farklı kollarında çalışan araştırmacıların, kendi branşlarına özgü görüş noktalarından ve çeşitli araştırma yöntemleri ile inceledikleri bir olgu olan okul iklimi özel eğitim bakış açısıyla incelenmiş ve bütünleştirme alanında ileride çalışma yapacak araştırmacıları son çeyrek asırdaki ülkemizde bulunan genel eğilimler ile ilgili bilgilendirmek hedeflenmiştir. Çalışmada belirlenen dahil etme kriterleri doğrultusunda tarama yapılmıştır. Bu kriterler; (a) okul iklimini inceleyen çalışma olması, (b) hakemli dergilerde yayımlanmış makale veya yüksek lisans veya doktora tez çalışması olması, (c) Türkiye’den seçilmiş örneklerle çalışılmış olması, (d) 2018 yılı ve öncesinde yayımlanmış olması, (e) tam metnine ulaşılabilen çalışmalar olmasıdır. Belirlenen bu ölçütler doğrultusunda okul iklimi anahtar kavramı kullanılarak ulusal alanyazındaki çalışmalara ulaşabilmek için Google Akademik, Ulusal Tez Merkezi, EBSCO Host ve ULAKBİM veri tabanları taranmıştır. Okul iklimine yönelik çalışılmış toplam 73 makaleye ve 44 teze ulaşılmıştır. Ancak tam metinlerine erişim sağlanamadığından altı tez ve bir makale çalışmanın dışında bırakılmıştır.

Araştırmacılar tarafından ulaşılabilen makaleler çalışma konuları bakımından analiz edilerek kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler; a) öğretmen ve okul iklimi b) okul liderliği ve okul iklimi c) okul iklimi ve öğrenci, d) öğretmen, okul yöneticisi, öğrenci, diğer okul personelleri, aile ve okul iklimi, e) okul iklimi ve ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmaları ve f) diğer çalışmalarıdır.

Güvenirliğin sağlanması için şu adımlar izlenmiştir:

1. Özel eğitim alanından bir öğretim elemanına anahtar sözcükler ve dahil etme kriterleri açıklanarak veri tabanları taratılmıştır.

2. Bu tarama sonucunda araştırmacının dâhil ettiği çalışmaların ayrıntıları bulunmuştur.

3. Okul iklimine yönelik eğilimler doğrultusunda, özel eğitim alanından iki öğretim elemanı seçilen çalışmalarını birbirlerinden ayrı olarak inceleyip, kategorilere tasnif etmiştir.

4.Değerlendirmeleri yapan iki öğretim elamanı arasındaki uyum kilit rol oynadığından kategorilere ve temalara yerleştirilen çalışmaların uygunluğunu tartışılmış, bulguların tanımlanması ve yorumlanması tamamlanarak çalışmanın son halini verilmiştir.

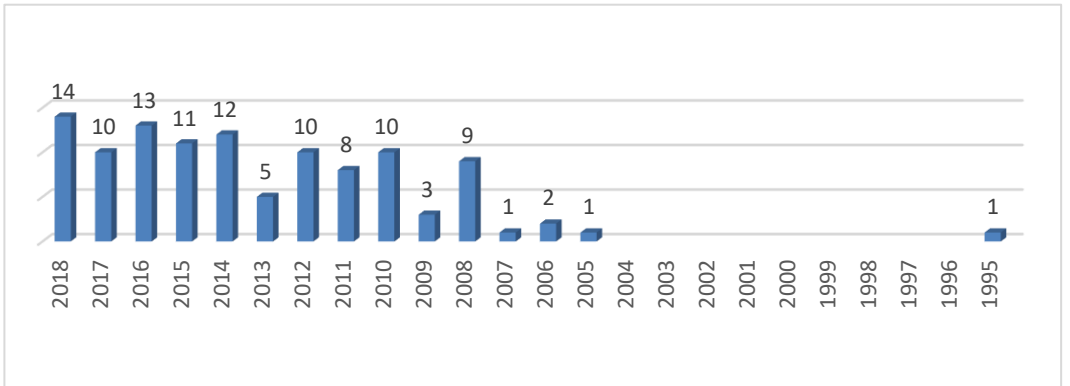
3.BULGULAR VE YORUM

Bu araştırma 1995-2018 yılları arasında Türkiye’de okul iklimine ilişkin araştırmaları amaç, çalışma türü, veri toplama aracı, araştırma deseni, katılımcı özellikleri ve bulgular bağlamında doküman analizi yöntemiyle incelemek amacıyla planlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular a) genel özellikler ve b) araştırma eğilimi kategorileri olmak üzere iki ana bölümde sunulmuştur.

3.1.Araştırmalara İlişkin Genel Özellikler

Şekil 1 incelendiğinde okul iklimi ile ilgili çalışmaların son dört yılda yoğunlaştığı görülmektedir. 1996-2004 yılları arasında iki çalışma daha belirlenmiştir. Ancak tam metinlerine erişim sağlanamadığından araştırmaya dâhil edilmemiştir. Tablo 1, konuya ilişkin çalışmaların 2008’den sonra hız kazandığını ortaya koymaktadır.

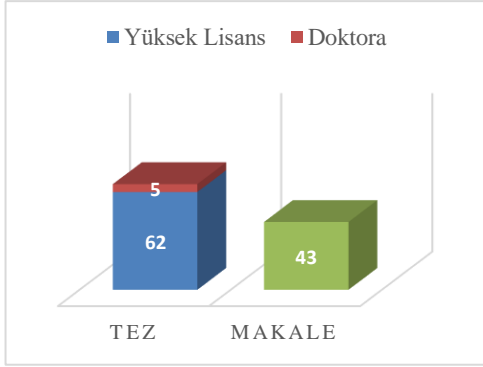
Şekil 1. Çalışanların Yıllara Göre Dağılımı

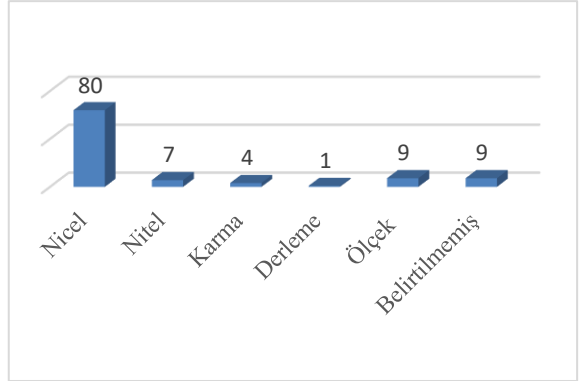
Değerlendirilmeye alınan çalışmaların tür ve desenleri Şekil 2 ve 3’te sunulmuştur. Şekil 2 incelendiğinde araştırmaya dâhil edilen 110 çalışmanın 67’sini tezlerin, 43’ünü ise makalelerin oluşturduğu görülmektedir. Doktora tez

çalışmalarında okul iklimi konusunun nadiren tercih edilmiş olması dikkat çekmektedir.

Şekil 2.
Çalışmaların Türü

Şekil 3.
Çalışmaların Deseni

Tablo 3 incelendiğinde, konunun daha çok nicel araştırma yöntemleri tercih edilerek araştırıldığı anlaşılmaktadır (%72.73). İncelenen çalışmaların %8.18'ini ise yeni ölçeklerin geliştirilme çabalarının sonuçlarını rapor eden araştırmalar oluşturmaktadır. Okul iklimi, %6,36 oranda nitel, % 3,64 oranında ise karma araştırma yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Konu hakkında yapılan derleme çalışmaları ise oldukça azken (%0,91), kimi yayınlarda çalışma desenine yer verilmediği (%8.18) görülmektedir.

3.2.Araştırma Eğilimi Kategorileri

Bu kısımda, okul iklimi konusunun en çok hangi boyut ve bileşenleri bakımından incelenme eğiliminde olduğu ortaya konmuştur. Yapılan incelemede altı ana eğilim ortaya çıkmıştır. Bir sonraki bölüm bu eğilim kategorilerine ilişkin detaylar sunulmuştur.

Eğilim 1: Öğretmen ve Okul İklimi Çalışmaları

İlk kategoriye okul iklimi konusunu öğretmen ve öğretmen adaylarını merkeze alarak inceleyen çalışmalar oluşturmuştur. Bu bölümde öğretmen, öğretmen adayları ve okul iklimi ile ilgili yapılmış çeşitli araştırmalar amaç, çalışma türü, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, katılımcı sayısı ve araştırma deseni incelenmiştir. Okul iklimi- öğretmen ilişkisini çeşitli açılardan inceleyen 18 tez ve

12 makaleye ulaşılmıştır. Bu araştırmaların örneklem gruplarını farklı okul düzeylerindeki öğretmenler, yöneticiler, öğrenciler ve öğretmen adayları oluşturmuştur. Ayrıca bir çalışmada hakemli bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler ile yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Çalışmalarda genel olarak nicel desenin kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmalarda okul iklimi ile öğretmenlerin; algısı, psikolojisi, özerkliği, performansı, okul içi şiddet, akademik motivasyon algısı, motivasyonu, algılarına dayalı olarak okul etkililiği, öz yeterliliği, liderliği, davranışları, kaynaştırmaya ilişkin tutumları, kişilik özellikleri, stres düzeyleri ve okul içi şiddet arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 1’de bu çalışmalar okuyucuya sunulmuştur.

Tablo 1. *Öğretmen ve Okul İklimi*

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Erarslan, 2018	Öğretmen adaylarının okul iklimi algılarını belirlemek	Tez	563 öğretmen adayı	Tarama	Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği	Öğretmen adaylarının okul iklimi algılarını belirlemek
Göksal, 2018	Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	264 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Örgütsel İklim Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Envanteri-Eğitimci Formu	Öğretmenlerin algılarına dayalı olarak destekleyici müdür davranışı ve işbirlikçi öğretmen davranışları arttıkça duygusal tükenmeleri azalmaktadır.
Çolak ve Altınkurt, 2017	Öğretmenlerin algılarına göre okul iklimi ile özerk davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	434 öğretmen	Tarama	Örgütsel İklim Ölçeği, Öğretmen Özerkliği Ölçeği	Uygulanan okul iklimi ile ilgili ölçeğin alt boyutlarından müdür davranışında en çok destekleyici, öğretmen davranışından ise en çok işbirlikçi davranışların sergilendiği görülmektedir. Özerklik davranışlarında ise en çok öğrenme süreci en az ise mesleki gelişim özerkliği davranışlarının sergilendiği görülmektedir. Genel özerklik davranışını yordayan okul iklimi boyutları ise destekleyici ve emredici müdür davranışlarıdır.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Dilbaz-Sayın, 2017	Okul iklimi ile öğretmen performansları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	126 öğretmen, 17 okul yöneticisi ve 378 öğrenci (Nitel), 404 yönetici ve öğretmen (Nicel)	Karma	Öğretmen Performans Değerlendirme Ölçeği, Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çeşitli demografik özellikleri(cinsiyet, kıdem gibi) ile okul iklimi algıları arasında bir ilişki olmadığı ancak okul ikliminin öğretmen performansını olumlu ve anlamlı olarak etkilediği belirlenmiştir.
Gündoğan ve Koçak, 2017	Öğretmen adaylarının algılarına dayalı olarak okul iklimi ile akademik öz yeterlik inançları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi	Makale	552 öğretmen adayı(Nicel), 12 öğretmen adayı (Nitel)	Karma	Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Akademik Özyeterlik Ölçeği	Okul iklimi algısını ölçmeye yönelik öğretmen adaylarına uygulanan ölçeğin alt boyutlarından iletişim boyutunun öz yeterlik inançlarında etkili olduğu ve okul iklimi algıları ile öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Özdere, 2017	Öğretmenlerin şiddete uğrayıp uğramama durumu ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	604 öğretmen	İlişkisel tarama	Öğretmenlere Yönelik Şiddet Anketi, Okul İklim Ölçeği	Okul iklimi ölçeğinin alt boyutlarından kurumun savunmasızlığı ve başarı baskısı boyutları öğretmenleri şiddetten koruma konusunu yordadığı belirlenmiştir. Profesyonel öğretmen davranışı ile meslektaş liderliği boyutlarının ise öğretmenlerin iyileşme sürecinde etkili olduğu ifade edilmektedir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Terzi ve Uyangör, 2017	Akademik motivasyon ve okul iklimini öğretmen adaylarının algılarına göre belirleyerek aralarındaki ilişkiyi incelemek	Makale	330 öğretmen adayı	İlişkisel tarama	Akademik Motivasyon Ölçeği, Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği	Değişkenler arasında orta düzeyde pozitif bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir.
Aygün, 2016	İlkokul öğretmenlerinin okul iklimi algıları ile rehberlik hizmetlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	299 ilkokul öğretmeni	İlişkisel tarama	Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Tutum Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Okul ikliminin alt boyutları ile rehberlik hizmetlerine genel tutum arasında ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
Selçuk, 2016	İlkokul ve ortaokulda görevlerini yapan öğretmenlerin iş motivasyonları ve okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi	Tez	209 ilkokul ve 170 ortaokul öğretmeni	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği, İş Motivasyonu Ölçeği	Öğretmenler buldukları okullardaki iklimi açık iklim olarak değerlendirdiği ve bazı boyutları daha olumlu algıladıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin algıladıkları okul iklimi ile iş motivasyonları arasında anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
Sönmez, 2016	Cinsiyet ve branş değişkenleri açısından okul iklimine yönelik algıları incelemek	Tez	3838 branş, 9805 cinsiyet için tezler ve makaleler	Meta analiz	Kodlama Formu	Okul ikliminin alt boyutlarından sınırlayıcılık ve samimiyet alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark görülürken; yönlendiricilik, çözülme ve destekleyicilik boyutlarında bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Branş değişkeninin sadece çözülme

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Şenel ve Buluç,2016	Öğretmenlerin algılarına göre ilkokullarda okul iklimi ve etkiliği arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	400 öğretmen	İlişkisel tarama	Örgütsel İklim Betimleme Anketi, Okul Etkililiği Anketi	Okul etkililiği ile okul iklimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve okul ikliminin okul etkililiğini yordadığı belirlenmiştir.
Yılmaz ve Günay, 2016	Okul iklimi ve öğretmenlerin iş motivasyonu arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	221 öğretmen	İlişkisel tarama	İş Motivasyonu Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Okul iklimi ile iş motivasyonu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir. Okul ikliminin olumlu olmasının iş motivasyonunu olumlu olarak etkilediği saptanmıştır.
Yurter, 2016	Ortaokul ve ilkokullarda örgütsel yaratıcılık davranışları ile okul iklimi ilişkisini belirlemek	Tez	342 ilkokul ve ortaokul öğretmeni	Tarama	Örgütsel İklim Ölçeği, Örgütsel Yaratıcılık Ölçeği	Öğretmenlerin algılarına göre destekleyici müdür davranışının daha fazla olduğu ve daha sonra sırasıyla kısıtlayıcı müdür davranışı ve emredici müdür davranışlarının sergilendiği belirlenmiştir. Ölçeklerin alt boyutları arasında da anlamlı ve anlamlı olmayan ilişkiler bulunmuştur.
Bozkurt, 2015	Okul ikliminin işbirlikçi mesleki gelişim yaklaşımlarına etkisini belirlemek	Tez	419 ilkokul müdürü, müdür yardımcısı ve öğretmen	Betimsel tarama	Okullarda Örgütsel İklim Ölçeği, İşbirlikçi Mesleki Gelişim Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Okul ikliminin işbirlikçi mesleki gelişime pozitif ve orta derecede etkisi olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin demografik özelliklerinin de bu ilişkileri etkilediği görülmektedir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Karakaya, 2015	Bazı değişkenler açısından okul iklimi ve işe tutkunluk arasındaki ilişkinin incelenmesi	Tez	444 öğretmen	Korelasyonel ve nedensel karşılaştırma	Okullarda Örgütsel İklim Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu, Utrecht Work Engagement Scale	İşe tutkunluğun okul iklimine pozitif ve orta derecede etkisi olduğu ve anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir.
----------------	--	-----	--------------	--	---	---

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Aka, 2014	Öğretmenlerin öz-yeterlik ve okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	300 öğretmen	İlişkisel tarama	Öğretmen Öz-yeterlik Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Öğretmenlerin genel okul iklimi algıları ve öz yeterlilik algıları yüksek olup bu iki değişken arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Ayık Savaş ve Çelikel, 2014	Okul iklimi ve örgütsel güven arasındaki ilişkiyi incelemek	Makale	250 öğretmen	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği, Örgütsel Güven Ölçeği	Örgütsel güvenin okul iklimi alt boyutlarından destekleyici müdür davranışlarını, işbirlikçi öğretmen davranışlarını ve samimi öğretmen davranışlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Karaman- Kepenekci ve Nayır, 2014	Lise öğretmenlerinin okul ikliminin insan haklarına duyarlılığına yönelik görüşlerinin belirlenmesi	Makale	10 öğretmen	Odak grup görüşmesi	Odak Grup Görüşme Formu	Öğretmenlerin görüşleri sonucunda görüşlerin özgürce ifade edilmesi ve karşı tarafın görüşlerine değer verilmesi boyutları açısından insan haklarına dayalı okul ikliminin büyük ölçüde sağlandığı belirlenmiştir.
Kılıncı, 2014	İlköğretim öğretmenlerinin okul iklimi algıları ve öğretmen liderliği arasındaki ilişkileri incelemek	Makale	259 öğretmen	İlişkisel	Örgüt İklimi Tanımı Anketi, Öğretmen Liderliği Ölçeği	Kısıtlayıcı okul iklimi ile öğretmen liderliği arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Kubilay- Baykal, 2013	Öğretmenlerin okul iklimi algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi belirleyerek öğretmenlerin demografik özelliklerine göre bu değişkenlerin farklılaşma durumunu incelemek	Tez	350 öğretmen	Tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Ölçeği, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği	Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve okul iklimi algısının olumlu olmasının örgütsel vatandaşlık davranış düzeyini arttırdığı belirlenmiştir.
Korkmaz, 2011	İlköğretim okullarındaki okul sağlığı ve okul ikliminin okuldaki çalışanların örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkisini incelemek	Makale	657 öğretmen	Belirtilmemiş	Örgütsel Sağlık Ölçeği, Örgütsel İklim Ölçeği, Örgütsel Bağlılık Ölçeği	Örgütsel sağlığın boyutlarının öğretmenlerin örgütsel bağlılığının güçlü bir şekilde yordadığı, okul ikliminin de bazı boyutlarının ilişkili olduğu belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Memduhoğlu ve Şeker, 2011	İlköğretim öğretmenlerinin örgütsel iklime yönelik görüşlerini belirlemek	Makale	305 öğretmen	Tarama	Okullarda Örgütsel İklim Ölçeği	Öğretmenlerin görüşlerine göre okul iklimi orta düzeyde hiyerarşik ve bürokratik iklime sahiptir. Ayrıca yenilikçi bir iklimin bulunduğu görüşünü de paylaşmaktadırlar.
Sezgin ve Kılınc, 2011	İlköğretim öğretmenlerinin okul iklimine yönelik algılarını incelemek	Makale	233 öğretmen	Tarama	Örgütsel İklimi Tanımlama Ölçeği	Öğretmenlerin okul iklimi algıları ile cinsiyet, brans, kıdem ve okuldaki bulunma süreleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
Doğan, 2010	Öğretmenlerin(sınıf ve brans) kaynaştırmaya ilişkin tutumları ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	100 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Belirleme Anketi, Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği	Öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
Gedikoğlu ve Tahaoğlu, 2010	Gaziantep ili ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin okul iklimi algılarını belirlemek	Makale	719 öğretmen	Tarama	Örgütsel İklimi Betimleme Anketi	Öğretmenlerin örgüt iklimi algıları ile görev betimsel değişkenleri ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.
Saygılı, 2010	İstanbul/ Sancaktepe’ de görev yapan öğretmenlerin okul iklimi algıları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	302 öğretmen	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği Öğretmen Formu, Sıfat Tarama Listesi, Anket	Okul türü değişkenine göre okul iklimi alt boyutlarından moral, çözümlene anlayış alt boyutlarının; cinsiyet değişkenine göre, moral, ve samimiyet alt boyutlarının; yaş değişkenine göre engellenme,

Demir, 2008	Öğretmenlerin performansları ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	325 öğrenci	İlişkisel tarama modeli	Kişisel Bilgi Formu, CASE / KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Öğretmen Performans Değerlendirme Ölçeği	çözülme ve samimiyet alt boyutlarının; mesleki kıdem değişkenine göre çözülme, samimiyet ve engellenme alt boyutlarının; eğitim durumu değişkenine göre ise moral, çözülme ve işe dönüklük alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Okul ikliminin öğretmen performans düzeyi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.
-------------	--	-----	-------------	-------------------------	--	--

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Karacaoğlu, 2008	Öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumları ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	198 öğretmen	İlişkisel tarama modeli	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Belirleme Anketi, Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği	Öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
Ekşi, 2006	Rehber öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	225 öğretmen	İlişkisel tarama modeli	Kişisel Bilgi Formu, Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği (Sürekli Kaygı Alt Boyutu), Örgütsel İklimi	Okul ikliminin alt boyutlarından çözülme, yüksekten bakma ve engellenme boyutlarının öğretmenlerin kaygı

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Öztürk, 1995	Öğretmenlerin okul iklimi algıları ile stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bazı özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek	Tez	199 öğretmen	Tarama modeli	Betimleme Anketi Minnesota Öğretmen Gerilimi Ölçeği Türkçe Formu, Örgütsel İklimi Belirleme Anketi	düzeyleri ile olumlu bir ilişkiye, moral boyutunun ise olumsuz bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin algıladıkları okul iklimi ile stres düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
-----------------	--	-----	--------------	---------------	---	---

Eğilim 2: Okul Liderliği ve Okul İklimi Çalışmaları

Bu bölümde okul iklimi ve okul liderliği ile ilgili yapılmış çeşitli araştırmalar amaç, çalışma türü, katılımcı sayısı, araştırma deseni ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları bağlamında değerlendirilmiştir. Okul liderliği ile okul iklimi arasındaki etkileşimi farklı boyutları ile inceleyen 15 tez ve 4 makaleye ulaşılmıştır. Bu araştırmalarda farklı okullarda çalışan öğretmenler, okul yöneticileri ve öğretmenler ile çalışılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde çalışmaların tamamında nicel araştırma desenin kullanıldığı; okul iklimi ve okul yöneticileri arasındaki ilişkinin nitel, karma veya derleme çalışmaları ile incelenmediği görülmektedir.

Araştırmalarda okul iklimi ile okul yöneticilerinin; iletişim becerileri, motivasyonel dil kullanım becerileri, öğretimsel liderlik davranışları, yöneticilik becerileri, çok kültürlülük yetenekleri, liderlik stilleri, öğretmen algılarına göre ilişkisi, davranışları, teknoloji liderlikleri, etik davranışları, vizyoner liderlik özellikleri, etkililikleri ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 2' de okul iklimi ve okul liderliği ile ilgili çalışmalar sunulmuştur.

Tablo 2. *Okul Liderliği ve Okul İklimi*

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Getmez, 2018	Okul müdürlerinin iletişim becerileri ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	378 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, İletişim Yeterlikleri Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Öğretmenlere göre okul yöneticilerinin iletişimsel yeterlilikleri arttıkça okul iklimi algılarının da arttığı belirlenmiştir.
Sönmez, 2018	Okul iklimi ile okul müdürlerinin motivasyonel dil kullanımları arasındaki ilişkiyi öğretmen algılarına göre incelemek	Tez	407 öğretmen	İlişkisel araştırma	Motivasyonel Dil Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Öğretmen algılarına dayanarak okul yöneticilerinin motivasyonel dil kullanımlarının okul iklimini yordadığı belirlenmiştir.
Yaman, 2018	Okul yöneticilerinin yöneticilik becerilerinin okul iklimini etkileme durumunu inceleyerek örgüt ikliminin oluşumu için önerilerde bulunmak	Tez	715 öğretmen	Tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul Yöneticilerinin Yeterlikleri Envanteri, Örgütsel İklim Ölçeği	Okul yöneticilerinin sahip olduğu yöneticilik becerileri ile okul iklimi arasında anlamlı, pozitif ve zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yöneticilik becerilerinin okul iklimini yordadığı görülmektedir.
Karadağ, 2015	Bitlis, Mardin ve Van illerindeki okul müdürlerinin çok kültürlülük yetenekleri ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi öğretmenlerin görüşlerine göre belirlemek	Tez	62 yönetici, 754 öğretmen	İlişkisel tarama	Çok Kültürlü Yeterlik Ölçeği, Örgüt İklimi Ölçeği	Okul yöneticilerinin çok kültürlülük yetenekleri arttıkça okul iklimine yönelik yönetici davranışları arasında işe dönüklük ve anlayış gösterme artmaktadır. Benzer şekilde öğretmen davranışlarından da moral ve samimiyet davranışları çeşitli düzeylerde artmaktadır. Çok kültürlülük yeteneğinin okul iklimini yordadığı belirlenmiştir.
Öztürk ve Zembat, 2015	Yaratıcı liderlik ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	23 yönetici, 248 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Örgütsel İklimi Tanımlama Anketi-İlkokullar İçin Gözden Geçirilmiş Versiyon,	Okul iklimi ile yaratıcı liderlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Varlı, 2015	Okul iklimi ile müdürlerin liderlik davranışları arasındaki ilişkiyi ilkokullarda incelemek	Tez	442 öğretmen	İlişkisel tarama	Yaratıcı Liderlik Ölçeği Liderlik Davranışlarını Betimleme Ölçeği, Okul İklimini Betimleme Ölçeği	Okul yöneticilerinin demokratik lider davranışları sergilemesi sonucunda okullarda açık iklimin hakim olduğu, otokrat ve serbestlik tanıyan lider davranışları sergilemesinin de kapalı okul ikliminin oluşmasında etkili olduğu belirlenmiştir.
Aydın-Gökçen, 2014	Okul yöneticilerinin yöneticilik becerilerinin okul iklimine etkisini öğretmen algılarına göre incelemek	Tez	315 öğretmen	Tarama	Anket, Yöneticilerin Algılanan Yöneticilik Becerilerin Örgüt İklimine Katkısı Ölçeği	Öğretmenlerin algılarına göre meslek lisesi yöneticilerinin yöneticilik becerilerinin okul iklimini etkilediği belirlenmiştir.

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Ayık ve Şayir, 2014	Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi öğretmen algılarına göre incelemek	Makale	249 öğretmen	İlişkisel tarama	Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları Anketi, Örgüt İklimi Ölçeği	Öğretimsel liderlik boyutlarının bazı okul iklimi boyutları tarafından yordandığı belirlenmiştir.
Yüner ve Burgaz, 2014	Okul yönetimi ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi öğretmenlerin görüşlerine göre incelemek	Makale	375 öğretmen	Nicel	Okul Yönetim Ölçeği, Okul İklim Ölçeği	Okul yönetimi ve okul iklimi arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişki bulunmuştur.
Sığıncı, 2013	Meslek liselerinde bulunan yöneticilerin	Tez	331 öğretmen	Tarama	Anket, Kişisel Bilgi Formu	Öğretmenlerin algılarına göre değişkenler arasında

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Baş, 2012	davranışlarının okul iklimine etkisi Öğretmen görüşlerine dayalı olarak okul iklimi ile ilkökul yöneticilerinin teknoloji liderliği arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	545 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgiler Formu, Teknoloji Liderliği Roller Ölçeği, Örgüt İklimi Betimleme Ölçeği	ilişkiler bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin teknoloji liderliği rollerinin alt boyutları ile okul ikliminin alt boyutları arasında ilişki bulunmaktadır.
Gültekin, 2012	İstanbul İli Anadolu Yakası'ndaki okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	Öğretmenler	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Çok Faktörlü Liderlik Ölçeği, Örgüt İklimini Betimleme Ölçeği	Okul yöneticilerinin liderlik davranışları ile okul iklimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Mansuroğlu, 2012	İlkökul müdürlerinin etik davranışları ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	995 öğretmen	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Ölçeği, Etik Davranışlar Ölçeği	Etik davranışlar ölçeğinin alt boyutları ile okul ikliminin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Şentürk ve Sağnak, 2012	İlköğretim okul müdürlerinin liderlik davranışları ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi incelemek	Makale	723 öğretmen	Belirtilmemiş	Liderlik Davranışlarını Betimleme Ölçeği, Örgütsel İklimi Betimleme Ölçeği	Okul yöneticilerinin liderlik davranışları okul iklimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İki değişkenin alt boyutları arasında ilişkiler bulunmaktadır.
Kaya, 2010	Kız meslek ve teknik liselerinde görev yapan okul yöneticilerinin yöneticilik becerileri ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi öğretmen algılarına göre belirlemek	Tez	466 öğretmen	İlişkisel tarama	Yöneticilerin Algılanan Yöneticilik Becerilerin Örgüt İklimine Katkısı Ölçeği, Kişisel Özellikleri Belirleyen Anket	Öğretmen algılarına göre okul yöneticilerinin yöneticilik becerilerinin örgüt iklimini etkilediği belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Karataş, 2008	Fatih ve Eminönü İlçeleri'ndeki müdürlerin etkiliği ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	1450 öğretmen	Tarama	Washington Müdür Değerlendirme Envanteri, Örgütsel İklim Betimleme Anketi	Okul yöneticilerinin insan ilişkileri, kavramsal, genel ve teknik becerileri ile okul ikliminin bazı alt boyutları arasında pozitif yönlü ve doğrusal bir ilişki bulunmaktadır.
------------------	---	-----	---------------	--------	---	---

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Öztürk, 2008	Edirne İli okullarının iklimi ve okul yöneticilerinin vizyoner liderlik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	131 okul yöneticisi, 479 öğretmen	Tarama	Okul İklimi Anketi, Örgütsel İklim Betimleme Anketi, Investigation of the Relationship Among Leaders' Responses on Four Leadership Inventories	Vizyoner liderliğin yaratıcılık davranışı ile okul ikliminin samimiyet ve yakından kontrol alt boyutlarının orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir.
Tanrıverdi, 2008	Öğretmen algılarına bağlı olarak okul yöneticilerinin çatışma yönetme stilleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	370 öğretmen	İlişkisel tarama	Bireysel Özellikler Anketi, Örgütsel Çatışma Envanteri, Örgütsel İklimi Betimleme Anketi	Öğretmenlerin algıladıkları okul yönetiminin çatışma yönetimi ile okul iklimi arasında ilişki bulunmaktadır.
Kaya, 2005	Öğretmen görüşlerine dayanarak okul müdürlerinin cinsiyetleri ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	1244 öğretmen	Tarama	Okul Müdürlerinin Okul İklimini Oluşturmaya Yönelik Davranışları Ölçeği	Öğretmenler ilköğretim okulları yöneticilerinden kadınların ve erkeklerin okul iklimini oluşturma davranışlarını orta düzeyde sergilediği belirlenmiştir.

Eğilim 3: Öğrenci ve Okul İklimi Çalışmaları

Bu bölümde okul iklimi ve öğrenci ile ilgili yapılmış çeşitli araştırmalar amaç, çalışma türü, katılımcı sayısı, araştırma deseni ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları incelenmiştir. Tablo 3’ de çalışmalar görülmektedir. Çeşitli okullardaki öğretmen, okul yöneticisi ve farklı ırklardan öğrenciler ile gerçekleştirilen bu araştırmalarda çoğunlukla öğrenciler ile çalışıldığı görülmektedir. Öğrenci ve okul iklimi ilişkisini inceleyen 28 çalışma bulunup bunlardan 17’si tez 11’i makaledir. Araştırmalarda karma, nicel ve nitel desenlerin kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmalarda okul iklimi ile öğrenci ilişkisi; öğrencilerin psikolojileri, algıları, okula bağlılıkları, okula aidiyetleri, yaşam kaliteleri, farklılıklara sahip olma durumları (mülteci olma, yabancı uyruklu olma gibi), akademik başarıları, davranış ve duyguları üzerindeki etkileri, kişisel özellikleri, zorbalık statüleri ve eğilimleri, mesleki olgunluk düzeyleri ve çeşitli davranışları arasındaki ilişkiler bağlamlarında incelenmiştir. Tablo 3 bu çalışmaları özetlemektedir.

Tablo 3. Öğrenci ve Okul İklimi

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Cırcır, 2018	Aleksitimi ve okul ikliminin ergenlerin okul tükenmişliği yaşamalarını yordayıp yordamadığını belirlemek	Tez	400 öğrenci	İlişkisel Tarama	Okul Tükenmişlik Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Aleksitimi ölçeğinin tüm alt boyutları ile okul tükenmişliğini yordadığı belirlenmiştir. Okul ikliminin boyutları okul tükenmişliğini de yordamaktadır.
Günalan, 2018	Ortaokul öğrencilerinin okula aidiyet duygusu, okul iklimi algıları ve okul yaşam kalitesini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi	Tez	1051 öğrenci	İlişkisel tarama	Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği, Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği	Okul iklimi algısı ile okul yaşam kalitesi okula aidiyet duygusunu yordadığı belirlenmiştir.
Özgenel, Çalışkan-Yılmaz ve Baydar, 2018	Okul ikliminin öğrencilerin okula bağlılığını yordayıp yordamadığını belirlemek	Makale	773 öğrenci	İlişkisel tarama	Bilgi Formu, Okul Ek Ölçeği, Okul İklim Ölçeği	Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi ve okula bağlılık düzeyleri algıları cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre önemli ölçüde değiştiği belirlenmiştir.
Sular, 2017	Okul etkileşimi ve okul ikliminin lise öğrencilerinin okula yabancılaşmaları konusundaki etkisini incelemek	Tez	199 lise öğrencisi	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği, Okul Atmosferi Ölçeği, Okul İklimi Algısı Ölçeği	Okul atmosferi, okulda iletişim ve kişisel bilgi formları değişkenleri ile okula yabancılaşma arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.
Dönmez,	Bazı değişkenler	Tez	568 öğrenci	İlişkisel	Kişisel Bilgi Formu,	Öğrencilerin algılarına

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

2016	açısından ortaokul öğrencilerinde okula bağlılık, okul yaşam kalitesi ve okul iklimi algısının incelenmesi			tarama	Okul İklimi Ölçeği, Okula Bağlılık Ölçeği, Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği	bağlı olarak okul iklimi ve okul yaşam kalitesi, okula bağlılık düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
Özdemir, 2016	Sivas İl'indeki okullarda okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisini belirlemek	Tez	6 yönetici, 12 öğretmen, 12 Türk ve 12 yabancı uyruklu öğrenci	Görüşme	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Öğrencilerin okul iklimini etkilemediği belirlenmiştir.
Sakız, 2016	İlköğretim okullarında öğrenim gören göçmen çocuklar için okulların bütünleştirici iklime sahip olma durumlarını incelemek ve önerilerde bulunmak	Makale	18 okul müdürü	Nitel	Görüşme formu	Okul yöneticilerinin göçmen çocuklara yönelik olumsuz tutum beslediği ve bütünleşik okul kültürünün oluşması için paydaşların desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Tavşanlı, Birgül ve Oksal, 2016	Ortaokul öğrencilerinin okul iklimine yönelik algılarını yordayan değişkenleri belirlemek	Makale	371 öğrenci	Belirtilmemiş	Okul İklimi Öğrenci Ölçeği, Okul Atmosferi Ölçeği	Öğrencilerin okul iklimi algıları ile öğretmenleri ve okul yöneticilerini destekleyici olarak algılamaları, akademik programdan memnuniyet, kaynakların yeterliliği ve aidiyet duygusu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
Bahçetepe ve	Öğrencilerin algıladıkları okul	Makale	1054 öğrenci	Belirtilmemiş	Kişisel Bilgi Formu, Okul	Okul ikliminin bazı alt boyutları ile öğrencilerin akademik başarıları

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Giorgetti, 2015	iklimi ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek				İklimi Ölçeği	arasında olumlu yönde ve güçlü bir ilişki saptanmıştır. Bazı boyutlarında ise ilişki bulunmamıştır.
Saraç, 2015	Ortaokul öğrencilerinin algılarına göre okul iklimini değerlendirmek	Tez	830 öğrenci	Karma	Okul İklimi Ölçeği, Öğrenci Görüşme Formu	Öğrencilerin okul iklimi algılarının çeşitli boyutlar(babaların eğitim durumu ve cinsiyet) ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin algılarına dayalı olarak güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran gelişimi boyutu olumsuz; destekleyici öğretmen davranışları ve başarı odaklılık boyutları ise olumlu olarak belirlenmiştir.
Serfıceli, 2015	Riskli çevrelerde yaşamlarını sürdüren öğrencilerin aile işlevleri algısı ve okul iklimi ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi	Tez	577 öğrenci	İlişkisel tarama	Saldırganlık Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Okul iklimi alt boyutlarından olumlu akran etkileşimi ile destekleyici öğretmen davranışlarının saldırganlık toplam puanlarını yordadığı belirlenmiştir.
Ayık, 2014	Ortaokul öğrencilerinin şiddet ve okul iklimi algılarını bazı değişkenler açısından inceleyerek ilişkiyi belirlemek	Tez	704 tane ortaokul öğrencisi	Tarama	Kişisel Bilgi Formu, Şiddet Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Öğretmen- öğrenci ve idare algısı ile fiziksel ve genel şiddet algısı arasında ters ilişki bulunmaktadır. Güvenlik ve düzenlilik algısı, ilişki algısı, okul iklimi algısı ve öğrenciler arası ilişkiler algısı yükseldikçe fiziksel ve genel şiddet algısı düşmektedir.
Bektaş, Nalçacı ve Karadağ, 2014	Öğrencilerin okul iklimi algılarının evrensel değerlerini ne kadar yordadığını	Makale	1004 öğrenci	İlişkisel desen	Okul İklimi Ölçeği, Evrensel Değer Ölçeği	Öğrencilerin sahip olduğu okul iklimi algılarının evrensel değer algılarını yordadığı belirlenmiştir.

belirlemek

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Akgül, 2013	Öğrencilerin insani değerleri benimseme düzeyleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	1094 öğrenci	İlişkisel tarama	Okul İklimi Öğrenci Ölçeği, İnsani Değerler Ölçeği	İstatistiksel anlamda öğrencilerin insani değerleri benimsemeleri ile okul iklimi algıları arasında bir ilişki bulunduğu ve okul ikliminin insani değerleri benimsemeyi yordadığı belirlenmiştir.
Bektaş ve Nalçacı, 2013	Okul iklimi ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	598 öğrenci	İlişkisel model	Okul İklimi Ölçeği	Okul ikliminin alt boyutlarından başarı odaklılık, öğretmen davranışları ve güvenli öğrenme ortamı ile akademik başarı arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunmamıştır.
Bayar ve Uçanok, 2012	Okulun sosyal iklimi ile ergenlerin maruz kaldıkları veya uyguladıkları zorbalık düzeyi ilişkisini incelemek	Makale	1263 ergen	Belirtilmemiş	Kişisel Bilgi Formu, Genelnenmiş Akran Algısı Ölçeği, Geleneksel Akran Zorbalığı Ölçeği, Sanal Zorbalık Ölçeği, Okul Sosyal İklimi Ölçeği	Okul iklimi ile akranlara yönelik zorbalık algıları arasında ilişki bulunmaktadır.
Doğan, 2012	Lise öğrencilerinin okul	Makale	1246 öğrenci	Tekil tarama	Okul İklimi Ölçeği	Öğrencilerin okul iklimini

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

	iklimi algılarını belirlemek, elde edilen veriler ile çözüm önerileri, sürecin geliştirilmesine yönelik önerilerin sunulması					algılama düzeyleri ile babanın eğitim düzeyi, sınıf düzeyi, annenin eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi ve ailedeki birey sayısı arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.
Sulu-Çavuşmirza, 2012	Öğrencilerin algıladıkları okul iklimi açısından seviye belirleme sınavından aldıkları puanları bazı değişkenler açısından değerlendirmek	Tez	1.745 öğrenci	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği	Öğrencilerin okul iklimi algıları ile SBS puanları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
Akman, 2010	Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algıları ile şiddet algıları arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	734 ortaokul öğrencisi	İlişkisel tarama	Şiddet Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği	Okul iklimi alt boyutları ile şiddet alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.
Çetinkaya-Yıldız ve Hatipoğlu-Sümer, 2010	Okul iklimi algısının, yaş, cinsiyet, çevresel risk ve güvenliğin ergenlerin davranışlarını yordamasındaki rolünü incelemek	Makale	400 öğrenci	Belirtilmemiş	Çevresel Risk Ölçeği, Çevresel Güvenlik Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği, Problem Davranış Sıklığı Ölçeği	Öğrencilerin saldırgan davranışlarını yordayan değişkenler; cinsiyet, okul iklimi, yaş, çevresel risk ve güvenlik algısı olarak belirlenmiştir.

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Kılıç, 2010	İlkokul öğrencilerinin okul ikliminin bazı alt boyutlarına ilişkin memnuniyetleri ve	Tez	355 öğrenci	Belirtilmemiş	CASE/KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme	Öğrencilerin zorbalık eğilimlerinin alt boyutları ile okul iklimi algılarının alt boyutları arasında anlamlı ve

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

	zorbalık eğilimleri belirlenerek akran istismarı ile okul iklimi algılarının ilişkisini ortaya koymak				Ölçeği, Zorbalık Eğilimi Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	negatif yönde bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan, 2010	Öğrencilerin olumlu iklime dair algılarını etkileyen veya yordayan değişkenlerin incelenmesi	Makale	683 öğrenci	Korelasyonel	Okul İklimi Öğrenci Ölçeği, Okul Atmosferi Ölçeği	Şiddet algısı ile okul iklimi algısı arasında negatif bir ilişki olup, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul iklimini daha olumlu bulunduğu belirlenmiştir. Okul iklimi ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olan değişkenler ise okula aidiyet, okul yöneticisinin destekleyici olarak algılanması ve akademik programdan memnuniyet olarak belirlenmiştir.
Çalık, Özbay, Özer, Kurt ve Kandemir, 2009	Öğrencilerin zorbalık statülerinden birinde olma olasılığının okul iklimi, temel ihtiyaçlar, cinsiyet ve prososyal davranışlar tarafından ne kadar yordandığını belirlemek	Makale	456 öğrenci	Belirtilmemiş	Okul İklimi Ölçeği, Prososyal Davranış Eğilimi Ölçeği, Okul Yaşamı Zorbalık Ölçeği	Okul iklimi, cinsiyet ve prososyal davranışların öğrencilerin zorbalık statülerini yordadığı belirlenmiştir.
Dindar, 2008	Farklı türdeki ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin okul iklimi algılarını belirlemek	Tez	257 öğrenci	İlişkisel tarama	CASE / KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği	Cinsiyet, yaş, sınıf değişkeni, lise türü, alan, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi, evin durumu, gelir durumu ve evdeki kişi sayısının okul ikliminin alt boyutlarını etkilemediği belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Güçkıran, 2008	Öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi incelemek	Tez	351 öğrenci	Tarama	CASE/KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Sears Saldırganlık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Öğrencilerin okul iklimi algıları ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuş olup öğrencilerin demografik değişkenleri ile okul iklimi algılarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.
----------------	--	-----	-------------	--------	---	--

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Omay,2008	Öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puanları ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi inceleyerek bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını saptamak	Tez	425 öğrenci	İlişkisel tarama	CASE/KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Saldırganlık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği alt boyutlarındaki puanlar ile Okul İklimi alt boyutlarındaki puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.
Taşkıran, 2008	Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	379 öğrenci	İlişkisel tarama	Mesleki Olgunluk Ölçeği, CASE / KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Bireyi Tanıma Çizelgesi	Okul iklimi ile mesleki olgunluk düzeyi arasında olumlu ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.
Arıman, 2007	7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin okul iklimi algıları ve zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	319 öğrenci	İlişkisel tarama	CASE/KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Zorbalık Davranışı Eğilim Ölçeği	Öğrencilerin okul iklimi algıları ile zorbalık eğilimleri arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Eğilim 4: Birçok Paydaşı İçeren Okul İklimi Çalışmaları

Bu bölümde öğretmenler, öğrenciler, personel, yöneticiler ve öğrencilerin ailelerine yönelik yapılmış ve birbirleri ile olan ilişkilerin veya farklı durumların okul iklimi ile ilişkisinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar amaç, çalışma türü, katılımcı sayısı, araştırma deseni ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları incelenmiştir. Çeşitli okullardaki öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi ve aileler ile gerçekleştirilen bu araştırmalardan 12'si tez 6'sı makaledir. Araştırmalarda karma, nicel ve nitel desenlerin kullanıldığı görülmektedir.

Okul ikliminin etkilendiği faktörleri belirleyip önerilerde bulunma amacıyla öğretmen ve yöneticilerden görüş alan, öğretmen-yönetici etkileşiminin okul iklimini etkileme durumunu değerlendiren, yöneticilerin çeşitli davranışlarının öğretmenler tarafından algılanma durumu ile okul ikliminin ilişkisini çalışan, güvenli okul iklimi ile çeşitli değişkenlerin ilişkisini inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Öğretmen-öğrenci ve okul iklimi ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda ise öğrencinin okula bağlılığı ve öğretmen etkililiği, öğretmenleri okul iklimi algısı ve öğretmen başarısı ilişkisi, güvenlik ile ilgili konuların öğretmenler ve öğrenciler tarafından algılanma biçimi ve okul iklimi ilişkisi incelenmiştir. Öğrenci-okul yönetimi ile ilgili yapılmış çalışma okul iklimi ve müdürlerin yönetsel etkililiğini ile öğrenci kontrol ideolojileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yöneliktir. Aile-öğrenciyi içeren çalışmalarda okul iklimi ile aile tutumları, ailenin okula katılımı, aile bireyleri ve öğrenci psikolojisi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Son olarak okul sağlığı ve okul iklimi ilişkisinin okuldaki tüm çalışanlar üzerindeki etkisine bakılan bir araştırma bulunmaktadır. Bu kategorideki çalışmalar Tablo 4' de sunulmuştur.

Tablo 4. *Birçok Paydaşı İçeren Okul İklimi Çalışmaları*

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Tofur ve Balıkcı,2018	Okul iklimini etkileyen faktörleri öğretmen ve yöneticilere göre belirlemek	Makale	3 öğretmen, 3 yönetici	Fenomenolojik	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Okul iklimini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler bulunmuştur. Olumsuz faktörler, okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik düzeyi, bireyselliği ön plana çıkarma, iletişim yetersizlikleri, yönetim kısmındaki adalet sorunları, sorumluluk almaktan kaçınma mevzuatın getirdiği sorunlar olarak; olumlu faktörler ise okul yöneticisinin alt birimlere verdiği değer, eğitime verilen önem, iletişimin sağlıklı olması, yönetim konusunda tüm paydaşların katılımı gibi konular olarak belirlenmiştir.
Özen, 2018	Okul müdürü ve öğretmen etkileşimlerinden kaynaklı olarak ortaya çıkan ve okul iklimini olumsuz etkileyen göstergeleri öğretmen algılarına dayalı olarak belirlemek	Makale	18 öğretmen	Fenomenolojik	Görüşme Formu	Okul ortamının okul iklimini etkilediği, olumlu bir okul ikliminin gerektirdiği belirli durumların(okul yöneticilerinin sorumluluk duygusu gibi) bulunduğu belirlenmiştir.
Şentürk, 2018	Okul müdürlerinin öğretmenlere yönelik güvenlerinin okul	Tez	1401 öğretmen	İlişkisel tarama	Okul Müdürlerinin Öğretmenlere	Cinsiyet, kıdem ve öğretmen sayısının okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik güven

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

	iklimine etkisini öğretmen algılarına göre belirlemek				Güvenini Belirleme Ölçeği - Öğretmen Formu, Okul İklimi Ölçeği	algılarını değiştirdiği ve okul iklimi ile ilişkisi bulunduğu belirlenmiştir.
Durmuş, Aypay ve Aybek, 2017	Yapısal eşitlik modelini okul sosyal iklimi, ebeveyn izlemesi ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkileri belirleyerek test etmek	Makale	294 lise öğrencisi	İlişkisel	Ortaöğretim Öğrencileri İçin Okul Tükenmişliği Ölçeği, Ebeveyn İzlemesi Ölçeği, Okul Sosyal İklimi Ölçeği	Tükenmişlik ile okul iklimi ve ebeveyn izlemesi arasında negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Okur-Özdemir, 2017	Okul iklimine ilişkin alt boyutlar ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkide işkolikliğin aracılık etkisini belirlemek	Tez	266 öğretmen	İlişkisel tarama	Örgütsel İklim Ölçeği, DUWAS İşkoliklik Ölçeği, Meyer ve Allen Örgütsel Bağlılık Ölçeği	Destekleyici müdür davranışının örgütsel bağlılık ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olması işkolik davranışlar ile pekiştiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Şam, 2017	Ergenlerin siber zorba ve siber mağdur olmasında okul iklimi ve anne baba tutumlarının etkisini incelemek	Tez	844 ortaokul öğrencisi	İlişkisel tarama	Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri, Anne Baba Tutumu Ölçeği, Okul İklimi Envanteri	Anne baba tutumlarından psikolojik özerklik, denetleme ve kabul ilgi ile öğrencilerin siber zorba ve mağdur olmaları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Yıldırım, 2017	Lise öğretmen ve öğrencilerinin	Tez	332 öğrenci, 141 öğretmen	İlişkisel tarama	Güvenli Okul İklimi Ölçeği, Güvenli İklim	Öğrencilerin akademik başarıları ile öğretmenlerin

	güvenli okul iklimi algıları ile öğrenci akademik başarısı arasındaki ilişkiyi incelemek				Kontrol Listesi	güvenlik algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerin güvenlik algıları ile akademik başarıları arasında ise orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Sonuç olarak güvenlik algısı yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
Canlı, 2016	Okul müdürlerinin öğretmenlere olan güvenini öğretmen algılarına göre belirleyerek okul iklimine etkisini incelemek	Tez	24 okul müdürü, 27 öğretmen (nitel), 600 öğretmen (nicel)	Keşfedici karma	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, Okul Müdürlerinin Öğretmenlere Güvenini Belirleme Ölçeği – Öğretmen Formu, Okul İklimi Ölçeği	Öğretmen algılarına göre okul yöneticilerinin öğretmenlere olan güvenlerinin alt boyutları ile okul iklimi alt boyutları arasında ilişkiler belirlenmiştir.
İhtiyaroğlu ve Ottekin-Demirbolat, 2016	Öğrencinin okul bağlılığı ve öğretmen etkililiğinde okul ikliminin yordayıcılık düzeyini belirlemek	Makale	1062 öğrenci	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği, Öğretmen Etkililiği Değerlendirme Ölçeği, Okul Bağlılığı Ölçeği	Okul ikliminin bazı alt boyutları, öğretmen etkililiği ve okul bağlılığı arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
Ertem, 2015	Velilerin okula katılımı ve okul iklimi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	100 ebeveyn	İlişkisel tarama	Okul İklimi Ölçeği, Veli Katılımı Ölçeği	Ebeveynlerin okul iklimi algıları ile okula katılımı arasında pozitif bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Karademir, 2013	Anaokullarındaki okul iklimini yönetici ve öğretmen görüşlerine göre belirlemek	Tez	115 öğretmen, 34 yönetici ve yönetici yardımcısı	Tarama	Örgütsel İklim Ölçeği, Yönetici Görüşme Formu, Öğretmen Görüşme Formu	Sağlıklı okul iklimindeki öğretmen ve yöneticilerin sağlıklı bir iklimde çalışanlara göre okul iklimini daha olumlu algıladıkları, okul yöneticisinin kişilik özellikleri ve yönetim şeklinin okul iklimini etkilediği, öğretmen ve yöneticilere olumlu iklimin oluşturulmasında görevler düştüğü ve olumsuz okul ikliminin ortaya çıkacağı sorunlar belirlenmiştir.
Göcen ve Kaya, 2014	İmam hatip liselerindeki öğretmen ve yöneticilerin okul iklimi algılarını belirlemek ve öneriler geliştirmek	Makale	271 yönetici ve öğretmen	Belirtilmemiş	Okul İklimi Ölçeği	Cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenlerinin okul iklimi algılarını etkilediği ve bazı okul iklimi boyutlarının okullardaki iklim üzerinde daha etkili olduğu belirlenmiştir.
Bayram-Yaman, 2012	Okul iklimi ve müdürlerin yönetsel etkililiğini ile öğrenci kontrol ideolojileri arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	296 öğretmen	İlişkisel tarama	Öğrenci Kontrol İdeolojisi Envanteri, Washington Müdür Değerlendirme Envanteri, Örgütsel İklim Betimleme Anketi	Okul iklimi boyutlarından bazıları öğrenci kontrol ideolojileri ile ilişkili bulunmuştur.
Eriş, 2012	Küçükçekmece İlçesi öğretmenlerinin okullarındaki örgüt iklimine yönelik algıları ve öğrenci başarıları	Tez	400 öğretmen, 400 öğrenci	İlişkisel tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Ölçeği / Öğretmen Formu	Öğrencilerin demografik özelliklerinin okul iklimi ve öğrenci başarıları arasındaki ilişkiyi etkilemediği, okul iklimi ile öğrencilerin SBS puanları

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Karaman, 2011	arasındaki ilişkiyi incelemek Şiddetin yaygın olduğu okullarda okul iklimi ve okul kültürünün öğrenciler ve öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiğini belirlemek	Tez	411 öğrenci, 77 öğretmen	Betimsel tarama	Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Okul İklimi Belirleme Anketi, Okul Kültürü Ölçeği	arasında bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin öğretmenlerin okul iklimini algılamalarında farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, alt sınıftaki öğrencilerin ise üst sınıftaki öğrencilere göre okul iklimini daha olumlu bulduğu belirlenmiştir.
Aydın, 2010	Özel ortaokullardaki öğrenci ve öğretmenlerin okul iklimi algılarını belirlemek ve bu algılarının tanımlayıcı özellikleri ile ilişkisini belirlemek	Tez	133 öğretmen, 215 öğrenci	Tarama	Okul İklimi Anketi	Öğrenci ve öğretmenlerin okul iklimi algılarında en düşük algının öğrenci yönetimi, en yüksek ise okulun güvenlik iklimine yönelik olduğu belirlenmiştir. Okulun sosyo-ekonomik çevre ve saygınlık düzeyi ile cinsiyet değişkeninin öğrencilerin okul iklimi algılarının; öğretmenlerin ise eğitim düzeyi, cinsiyet, görev ve kıdemlerine göre algılarının farklılaştığı belirlenmiştir.

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Baykara, 2009	Üsküdar İlçesi'nde bulunan ilkokul yönetici ve öğretmenlerinin toplam kaliteye ilişkin tutumları ve okul iklimine	Tez	545 yönetici ve öğretmen	Tarama	Kişisel Bilgi Formu, Okul İklimi Ölçeği, Toplam Kalite	Toplam kalite yönetimi ile okul iklimi arasında anlamlı ilişkiler

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
Cilt: 16 No: 1 Yıl: 2024 ISSN: 1309-8012 (Online)

Kartal ve Bilgin, 2009	ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin okul iklimi konusundaki duygularını güvenlik algıları açısından incelemek.	Makale	688 öğrenci, 58 öğretmen	Betimleyici Araştırma Modeli	Yönetimi Ölçeği Colorado Okul İklim Araştırması	olduğu belirlemiştir. Zorbalık ile okul iklimi arasında ilişki bulunduğu belirlenmiştir.
------------------------	---	--------	--------------------------	------------------------------	--	---

Eğilim 5: Okul İklimine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları

Bu bölümde okul iklimine yönelik ölçek geliştirme çalışmaları ve var olan ölçeği Türkçeye uyarlayarak geçerlik güvenirlik çalışmalarının yapıldığı dokuz çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların yedisi makale ikisi tez çalışmasıdır. Dört çalışmada ölçek geliştirilmiş olup beş çalışmada uyarlama yapılmıştır. Ölçeklere ait özellikler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Veri Toplama Araçları	Bulgular
Bugay, Avcı ve Özdemir, 2018	Ebeveyn Okul İklimi Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yaparak Türkçeye kazandırmak	Makale	276 ebeveyn	Ebeveyn Okul İklimi Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Ölçeğin yeterli düzeyde iç tutarlılığa sahip, geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.
Canlı, Demirtaş ve Özer, 2018	Öğretmenlerin algılarına dayalı olarak okul iklimi ölçeği geliştirmek ve geçerlik, güvenirlik çalışmalarını yapmak	Makale	534 öğretmen	-	Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.
Atik ve Güneri, 2016	Okul İklimi Ölçeğinin geçerlik ve ortaokul öğrencilerine uygulayarak güvenirlik çalışmalarını yapmak ve Türkçeye kazandırmak	Makale	662 ortaokul öğrencisi	Öğrenci Bilgi Formu, Okul İklimi Ölçeği	Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.
Bugay ve diğ., 2015	Okul İklimi Ölçeği-Lise Forumu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yaparak Türkçeye kazandırmak	Makale	514 lise öğrencisi	Okul İklimi Ölçeği Lise Formu, Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyum Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu	Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.
Terzi, 2015	Öğrenci algısına göre okul iklimi ölçecek bir ölçme aracı geliştirmek	Makale	-	-	Ölçeğin uyum değerlerinin iyi olduğu ve genel güvenirliği $\alpha=0.90$ olarak hesaplanmıştır.

Karan, 2012	Ortaöğretim öğrencilerine yönelik okul iklimi algısı ölçeği geliştirmek	Tez	523 öğrenci	Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Okul İklimi Algısı Ölçeği	Okul iklimi algısı ölçeği yeterli geçerlilik ve güvenilirlik düzeyine sahip olmadığı belirlenmiştir.
Acun-Kapıkıran ve Kapıkıran, 2011	Okul İklimi Envanterinin geçerliği ve güvenilirliğini yapmak	Makale	707 öğrenci	Okul iklimi Envanteri-Öğrenci Formu	Testin Türkçeye uyarlanması gerçekleşmiş olup kullanılmasının uygun olduğu belirlenmiştir.
Çalık ve Kurt, 2010	Öğrenci görüşlerine dayanarak okul iklimi ölçeği geliştirmek	Makale	482 öğrenci	Okul İklimi Ölçeği	Ölçeğin uyum değerlerinin iyi olduğu belirlenmiştir.
Acarbay, 2006	CASE / KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması	Tez	381 öğrenci	CASE / KOİD Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği, Sınıf Ortamı Ölçeği	Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu ve Türkiye' de kullanılabilir olduğu belirlenmiştir.

Eğilim 6: Diğer Çalışmalar

Daha önce belirtilmiş olan araştırma konusu trendleri dışında kalan çalışmalar oluşan bu bölümde üç tez ve üç makaleye yer verilmiştir. Çeşitli yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalarda okul paydaşları dışındaki durumları kapsayan konular ele alınmıştır. Değerlendirme yöntemi, okul büyüklüğü, okulların öğrenme koşulları, tahripçilik ve okul programlarının okul iklimi ile ilişkisi incelenmiştir. Aşağıdaki tablo bu bölümde incelenen çalışmalarını özetlemektedir.

Tablo 6. Okul İklimine İlişkin Diğer Çalışmalar

Kaynak	Amaç	Çalışma Türü	Katılımcılar	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Bulgular
Gün, 2018	Türk Hava Kuvvetleri Subay ve Astsubay Yetiştirme Okulundaki örtük program kapsamını sınıf iklimi ve okul iklimi boyutlarıyla incelemek	Tez	4'er subay ve üst subay, 8'er subay ve astsubay adayı	Nitel	Okul İklimi Gözlem Formu, Sınıf İklimi Gözlem Formu	Okulda örtük programın kullanıldığı ve sınıf, okul iklimi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.
Gürfıdan,2014	Öğrenen okul ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Tez	354 öğretmen, müdür ve müdür yardımcıları	Kesitsel	Anket	Okul iklimi boyutları okuldaki birçok durumu negatif veya pozitif yönde yordamaktadır. Okul büyüklüğü ile öğrenci sayısının okul ikliminin farklı boyutlarını etkilediği belirlenmiştir.
Karakütük ve diğ., 2014	Ortaöğretim okullarının büyüklüğü ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemek	Makale	260 okul yöneticisi, 1084 öğretmen, 5411 öğrenci	Tarama	Okul İklimi Algısı Ölçeği	Değerlendirmenin okul iklimini olumsuz yönde etkilediği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.
Akbaba-Altun ve Memişoğlu, 2011	Çoklu veri kaynağına göre değerlendirme nin okul iklimini nasıl etkilediğini belirlemek	Makale	1 okul müdürü, 2 müdür yardımcısı, 16 öğretmen	Nitel	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Okul iklimi ile güvenli okul ilişkisi kurularak önerilerde bulunulmuştur.
Çalık, Kurt ve Çalık, 2011	Okul iklimini güvenli okulun oluşturulması açısından kuramsal olarak incelemek	Makale	-	Derleme	-	Okul iklimi ile güvenli okul ilişkisi kurularak önerilerde bulunulmuştur.

Doğan, 2011	Okul tahripçiliği ve okul iklimi arasındaki ilişkiyi lise öğrencilerinin algılarına göre belirlemek	Tez	1228 öğrenci	Tarama	Okul İklimi Anketi, Okul Tahripçiliği Anketi	Öğrencilerin algılarına dayalı olarak okul tahripçiliği ve iklim arasında negatif düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
----------------	---	-----	--------------	--------	--	---

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sistemik, yarı-sistemik veya bütüncü derleme çalışmaları her tür araştırma için güçlü bir temel oluşturmaları bakımından değerlidirler (Synder, 2019). Bu çalışmada 1995-2018 yılları arasında Türkiye’ de gerçekleştirilmiş olan okul iklimi konusunda yapılmış tez ve makaleler incelenerek, gelecekte okul iklimi alanında çalışma yapacak olan politika belirleyiciler, araştırmacılar ve uygulamacılar için güçlü bir zemin oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmalar genel özellikler ve genel eğilimler doğrultusunda oluşturulan kategoriler altında gruplanarak yorumlanmıştır. Belirlenen dahil etme kriterleri ışığında toplam 67 tez 43 makale çalışmasına ulaşılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde okul iklimine yönelik tez çalışmalarının fazla olduğu ancak doktora tezi sayısının az olduğu görülmektedir. Okul iklimi algılarını ölçmeye yönelik ölçek dokuz ölçek geliştirme ve uyarlama çalışması bulunmaktadır. Araştırmaların çoğunlukla nicel desen kullanılarak yapıldığı; nitel ve karma desenlerin kullanıldığı araştırmaların daha az olduğu görülmektedir. 2008 yılından itibaren okul iklimini çeşitli boyutlarda inceleyen çalışmalar artmış olup en fazla çalışmanın 2018 yılında yapıldığı dikkat çekmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin katılımcı olduğu çalışmaların daha fazla olduğu, okuldaki diğer paydaşlardan okul yöneticisi, aile ve personellerin katılımcı olduğu çalışmaların nispeten daha sınırlı olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda araştırmaların altı ana kategoriye göre eğilim gösterdiği belirlenmiştir. Bu kategoriler; (a) öğretmen ve okul iklimi çalışmaları, (b) okul liderliği ve okul iklimi çalışmaları, (c) öğrenci ve okul iklimi çalışmaları, (d) birden çok paydaşı içeren okul iklimi çalışmaları, (e) okul iklimine yönelik ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmaları, (f) diğer çalışmalardır.

Okul iklimi ile öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmaların 1995 yılında başladığı, ancak son yıllarda daha yoğun olarak çalışıldığı görülmektedir. Bu kategorideki araştırmaların katılımcılarını öğretmenler, okul yöneticileri, öğretmen adayları ve öğrenciler oluşturmaktadır. Yalnız bir çalışmada öğrencilerin katılımcı olduğu dikkat çekmektedir. Ebeveynlerin katılımcı olduğu bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmalarda genel olarak nicel desenin kullanıldığı, bir karma bir tane de nitel çalışmanın bulunduğu görülmektedir.

Okul iklimi ve okul yöneticilerine yönelik yapılan çalışmaların 2005-2018 yılları arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Çalışmaların tamamında nicel desenin kullanıldığı, diğer araştırma desenleri ile okul iklimi-okul yöneticisi ilişkisinin incelenmediği görülmektedir. Değerlendirmeye alınan çalışmalarda nicel yöntemlerden yalnızca tarama modelinin tercih edilmiş olması dikkat çekmektedir. Bu kategorideki çalışmalarda çoğunlukla öğretmenler ile çalışılmış olup okul yöneticilerinin öğretmenlerle birlikte katılımcı olduğu üç çalışma bulunmaktadır. Çalışmalarda okul iklimi ile okul yöneticisi ilişkisinin incelendiği göz önüne alındığında okul müdürlerinin katılımcı olduğu çalışma sayısının az olması ve sadece müdürlerin katılımcı olduğu çalışmaların bulunmaması ilginç bir bulgudur. Ayrıca öğrencilerin algılarına göre okul iklimi ve okul yönetimi ilişkisini araştıran çalışmaların bulunmaması dikkat çekmektedir.

Öğrenci ile okul iklimi ilişkisini inceleyen çalışmaların 2007-2018 yılları arasında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Genelde öğrencilerle çalışılmış olup ek olarak öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımcı olduğu çalışmalar az da olsa bulunmaktadır. İki çalışmada nitel desen, bir çalışmada ise karma desen kullanılmış olup diğer çalışmaların tamamında nicel desen kullanılmıştır. Yapılan incelemede Türkiye'deki özel gereksinimli çocukların okul iklimine bakış açılarına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa özel eğitime ihtiyacı olan çocukların genel eğitim okullarında sayıları her geçen gün artmaktadır. Bu çocuklar, örneğin duygusal davranışsal bozuklukları (DDB) olanlar öğretmenler için eğitim ortamlarını oldukça zorlayıcı hale getirebilmektedirler. Üstelik okulu, diğer çocuklardan da farklı şekilde deneyimlemelerine rağmen uluslararası alanyazında da DDB olan çocukların okul iklimini algılayışlarına ilişkin çalışmaya çok nadiren rastlanmaktadır (Gage ve ark. 2021)

Okul iklimi ve okuldaki tüm paydaşları içeren çalışmaların 2009-2018 yılları arasında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve ebeveynlerin katılımcı olduğu çalışmalarda katılımcıların birbirleriyle olan çeşitli durumlardaki etkileşimlerinin okul iklimi ile ilişkisi araştırılmıştır. Nicel, karma ve nitel desenlerin kullanıldığı çalışmalarda genel olarak nicel çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir.

Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında beş uyarlama dört geliştirme çalışması bulunmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmaları, hazırlanan ülkenin kültürüne, algılarına ve diline ait yapılarla dayanmakta olup, hazırlandığı konu açısından ulusal alanyazına katkı sağlamaktadır (Çüm, 2013). Okul ikliminin de algılara, inanç ve tutumlara göre değiştiği ele alındığında ölçek geliştirme çalışmalarının artmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Okul iklimine yönelik yapılan çalışmaların eğilimlerine bakıldığında doğrudan aile-okul iklimi ilişkisini inceleyen çalışmaların bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca diğer eğilimlerde ise ailenin katılımcı olduğu çalışması sayısının oldukça az olduğu dikkat çekmektedir. Farklılığı olsun olmasın bütün öğrencilerin eğitimi söz konusu olduğunda aile katılımının önemli olduğu bilinmektedir (NRC, 2001; Sönmez-Kartal, 2018). Ailelerin görüşleri veya algılarına dayalı olarak okul iklimi boyutlarının incelenmesi olumlu okul ikliminin standartlarını belirleme konusunda katkı sağlayabilir. Özel eğitim-okul iklimi ilişkisini inceleyen çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Kaynaştırmaya yönelik öğretmen tutumları ile okul iklimi ilişkisini inceleyen iki çalışma bulunduğu görülmektedir. Çalışmalarda, bu iki değişken arasında bir ilişki bulunamamıştır. Okul iklimine yönelik yapılmış çeşitli araştırmalar ve eğilimler bulunmaktadır. Ancak özel eğitime ilişkin çalışmalar öğretmen tutumunu incelemekten öteye gitmemiştir.

Özetle ülkemizde ve dünyada bütünleştirilmiş eğitime yönelik eğilim dikkate alındığında, öğrenenlere yüksek-kalitede eğitim sunan her türlü eğitim kurumunun tüm faaliyetlerini farklılıkların (engellilik, vb gibi) yönetimi alanındaki her an gelişen bilgi birikiminden faydalanarak planlamasının gerektiği görülmektedir. Bir eğitim ortamının iklimini aslında öğrenciler arasındaki (engelleri olsun olmasın), öğretmenler arasındaki (genel eğitim öğretmeni, özel eğitim öğretmeni branş öğretmeni v.b.) ve aileler arasındaki tüm bu farklılıkların tamamı oluşturmaktadır (Otrębski, 2022). Ancak, araştırmacılar organizasyon teroisi bakış

açısı ile incelendiğinde içerdikleri çeşitlilik bakımından bütünleşik eğitimin yapıldığı okullar ile özel eğitim okulları arasında farklar olduğunu ifade etmektedirler (Ahghar 2008; Forlin, 2001). Bu nedenle, bu yarı-sistemik değerlendirmenin sonucunda gelecekteki araştırmacılara şunlar önerilebilir: Ülkemizde a)diğer alanlarda gözlemediğimiz eğilimleri bütünleştirilmiş eğitim bağlamında araştıran, b) problem davranış-okul iklimi ilişkisini özel eğitim bakış açısıyla inceleyen c) okul iklimini daha derinden anlayabilmek için nitel veya karma yöntemleri kullanan d) daha karmaşık ilişkileri gözlemleyebilmek için tarama modelleri dışındaki nicel araştırma tasarımların içeren e) müdür, ebeveyn ve diğer personelin katılımcı olduğu f) okul iklimi ve okul kültürü kavramlarının netleştirildiği teorik ve uygulamalı çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların zenginleştirilebilmek için ise kendi kültürümüze özgü okul iklimi ölçekleri geliştirilmelidir. Özellikle farklı özel gereksinimleri olan çocukların okul iklimini algılayışlarına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Amaral, 2021; Hunt, 2023; Forsberg, 2021).

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar çalışmaya tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Acarbay, F. Y. (2006). Kapsamlı Okul İklimini Değerlendirme Ölçeği'nin (Öğrenci Formu) Türkçe dilsel eşdeğerlik güvenilirlik ve geçerlik çalışması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Acun-Kapıkıran, N., & Kapıkıran, Ş. (2010). School climate inventory: Exploratory and confirmatory factor analysis and reliability-validity. Eğitim Arastirmalari-Eurasian Journal of Educational Research, 42, 117-134.

Ahghar, G. The role of school organizational climate in occupational stress among secondary school teachers in Tehran. *Int. J. Occup. Med. Environ.* 2008, 21, 319–329

Ainscow, M., & Sandill, A. (2010). Developing inclusive education systems: the role of organisational cultures and leadership. *International Journal of Inclusive Education*, 14(4), 401-416.

Aka, F. A. (2014). Okul iklimi ile öğretmen öz yeterliliği ilişkisine yönelik öğretmen görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Akbaba-Altun, S. ve Memişoğlu, S. P. (2011). Çoklu veri kaynağına dayalı değerlendirmenin okul iklimine etkisi. *İlköğretim Online*, 10(2), 743-756.

Akgül, T. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algıları ile insani değerleri benimseme düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Akman, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin şiddet ve okul iklimi algıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Alpay, M. Ü. (2019). Ortaokul yöneticilerinin liderlik stillerinin okul iklimi açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Amaral, H. T., da Cunha, J. M., Boueri, I. Z., & Santo, J. B. (2021). School climate and peer victimization: perceptions of students with intellectual disability. *Revista Educação Especial*, 34, 1-22

Arıman, F. (2007). İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atik, G. ve Yerin Güneri, O. (2016). Ortaokul öğrencileri için okul iklimi ölçeği: Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 15(1), 91-103. doi: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.42123>

Aydın- Gökçen, G. (2014). Öğretmen algılarına göre yöneticilerin yöneticilik becerilerinin okul iklimine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, F. (2010). Özel okullardaki okul ikliminin öğretmen ve öğrenci algılarına göre incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydoğan, İ. (2019). Öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcısı olarak okul iklimi algıları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Aygün, G. (2016). İlkokul öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine yönelik tutumları ile okul iklimi algıları arasındaki ilişki incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayık, A., Ada, Ş. (2009). İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2), 429-446.

Ayık, A., Savaş, M.,Çelikel, G. (2014). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul iklimi ve örgütsel güven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(7), 203-220.

Ayık, A., Şayir, G. (2014). Okul müdürlerin öğretimsel liderlik davranışları ile örgüt iklimi arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 253-279. doi:10.17755/esosder.39460

Ayık, İ. (2014). Ortaokullarda şiddet ve okul iklimi arasındaki ilişki (Konya ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mevlana üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bahçetepe, Ü., Giorgetti, F. M. (2015). Akademik başarı ile okul iklimi arasındaki ilişki. İstanbul Eğitimde Yenilikçilik Dergisi, 1(3), 83-101

Balcı, A. (1988). Etkili okul. Eğitim ve Bilim, 12(70).

Balcı, A. (2007). Etkili okul ve okul geliştirme: Kuram, uygulama ve araştırma. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Baş, E. D. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin teknoloji liderliği rolleriyle okul iklimi arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayar, Y., Uçanok, Z. (2012). Okul sosyal iklimi ile geleneksel ve sanal zorbalık arasındaki ilişkiler: Genelenmiş akran algısının aracı rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 27(70), 101.

Baykara, E. (2009). Öğretmen ve yöneticilerin okul iklimine ilişkin algıları ile toplam kaliteye ilişkin tutumları arasındaki ilişki (Üsküdar örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayram- Yaman, F. (2012). İlköğretim okullarında müdürlerin yönetsel etkililiği ve okul iklimi ile öğrenci kontrol ideolojileri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bektaş, F. ve Nalçacı, A. (2013). Okul iklimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. Sosyal Bilimler Dergisi, 4(13), 1-13.

Bektaş, F., Nalçacı, A., ve Karadağ, E. (2014). İlköğretim okulu öğrencilerinin algıladıkları evrensel değerlerin bir yordayıcısı olarak okul iklimi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 281-293.

Bozkurt, S. (2015). Okul ikliminin işbirlikçi mesleki gelişim yaklaşımlarına etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zirve Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri, Gaziantep.

Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.

Bucak, E. (2002). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde örgüt iklimi: Yönetimde ast-üst ilişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7), 0-0.

Bugay, A., Aşkar, P., Tuna, M.E., Çelik Örucü, M. ve Çok, F. (2015). Okul iklimi ölçeği lise formu'nun türkçe psikometrik özellikleri. İlköğretim Online, 14(1), 311- 322. doi: 10.17051/io.2015.46598

Bugay, A., Avcı, D., Özdemir, S. (2018). Ebeveyn okul iklimi ölçeği Türkçe formu'nun psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve ebeveyn okul iklimi algısının cinsiyete göre belirlenmesi. İlköğretim Online, 17(1), 70-81. doi 10.17051/ilkonline.2018.413743

Canlı, S. (2016). Okul müdürlerinin öğretmenlere güveninin okul iklimine etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Canlı, S., Demirtaş, H. ve Özer, N. (2018). Okul iklimi ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. İlköğretim Online, 17(4), 1797-1811. doi 10.17051/ilkonline.2019.506842

Cırcır, O. (2018). Ergenlerde, okul tükenmişlik düzeylerinin aleksitimi ve okul iklimi açısından yordanması. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38. doi: 10.15390/EB.2014.3412

Çalık, T., Kurt, T., ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.

Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T. ve Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 60(60), 555-576.

Çelik, V. (2002). *Okul Kültürü ve Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çetinkaya- Yıldız, E. ve Hatipoğlu-Sümer, Z. (2010). Saldırgan Davranışlarını Yordamada Çevresel Risk, Çevresel Güvenlik ve Okul İklimi Algısı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 161-171.

Çolak, İ. ve Altınkurt, Y. (2017). Okul iklimi ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(1), 33-71.

Çüm, S. (2013). Türkiye’de psikoloji ve eğitim bilimleri dergilerinde yayımlanan ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dede, Ş. (1996) Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (2), 91-94.

Demir, A. (2008). Ortaöğretim okullarında okul iklimi ile öğretmen performansları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demirel, Ö. (2001). *Eğitim sözlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. Eğitim ve Bilim, 35(158).

Dilbaz-Sayın, S. S. (2017). Okul iklimi ile öğretmen performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Dindar, M. M. (2008). Farklı türdeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin okul iklimi algılarının karşılaştırılması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, M. K. (2010). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf ve branş öğretmenlerinin okul iklimi algıları ile kaynaştırmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Doğan, S. (2011). Genel lise öğrencilerinin algılarına göre okul tahripçiliği ile okul iklimi arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğan, S. (2012). Lise öğrencilerinin okul iklimi algıları. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012(10), 55-92.

Dönmez, Ş. (2016). Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Durmuş, E., Aypay, A. ve Aybek, E. C. (2017). Okul tükenmişliğini önlemede ebeveyn izlemesi ve olumlu okul iklimi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 23(3), 355-386.

Ekşi, A. (2006). Rehber Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ekşi, F. (2006). Rehber öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erarslan, B. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okul iklimi algıları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eriş, S. (2012). İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin okul iklimine ilişkin algılarının öğrenci başarısıyla ilişkisi (Küçükçekmece ilçesi örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ertem, H. Y. (2015). The relationship between parents' perceptions of school climate and their involvement in school. (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Forlin, C. (2001). Inclusion: Identifying potential stressors for regular class teachers. *Educational research*, 43(3), 235-245.

Forsberg, C., Chiriac, E. H., & Thornberg, R. (2021). Exploring pupils' perspectives on school climate. *Educational Research*, 63(4), 379-395.

Gage, N. A., Kramer, D. A., & Ellis, K. (2021). High school students with emotional and behavioral disorders perceptions of school climate. *Journal of Disability Policy Studies*, 32(2), 83-94.

Gedikoğlu, T. ve Tahaoğlu, F. (2010). İlköğretim okullarının örgüt iklimi: Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkâmil ilçeleri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(186), 38-55.

Getmez, D. (2018). Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Marmara Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Göcen, G., ve Kaya, Z. (2014). İmam – Hatip liselerinde çalışan öğretmen ve yöneticilerin okul iklimi algısı ve bu algıya etki eden faktörler (İstanbul Örneği). Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,36, 67-102. doi: 10.17120/omuifd.64754

Göksal, S. (2018). Matematik öğretmenlerinin algıladıkları okul iklimi ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güçkıran, R. Y. (2008). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimi algıları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gültekin, C. (2012). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin okul iklimi üzerine etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gün, M. (2018). Türk hava kuvvetleri subay ve astsubay yetiştirme okulu örtük program kapsamının okul iklimi ve sınıf iklimi boyutlarıyla incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Günalan, N. (2018). Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesini, okula aidiyet duygusunu ve okul iklimini neler etkilemektedir? . (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Gündoğan, A. ve Koçak, S. (2017). Öğretmen adaylarının okul iklimi algıları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 7(3), 639-657.

Gürfidan, R. (2014). Okul ikliminin öğrenen okul ile ilişkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Helvacı, M. A. ve Aydoğan, İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 41-60.

Hunt, S. M., Radliff, K. R., Acton, C., Bible, A., & Joseph, L. M. (2023). Students with disabilities' perceptions of school climate: A systematic review. *School Psychology International*, <https://doi.org/10.1177/0143034323119>

İhtiyaroğlu, N. & Ottekin Demirbolat, A. (2016). Okul ikliminin öğretmen etkililiği ve öğrenci okul bağlılığı ile ilişkisinin incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(4), 255-270.

Karacaoğlu, İ. (2008). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin okul iklimi algıları ile kaynaştırmaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karadağ, A.C. (2015). Öğretmenlerin görüşlerine göre okulyöneticilerinin çok kültürlülük yeterlikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Karademir, A. (2013). Bağımsız anaokulu yöneticilerinin ve öğretmenlerinin bakış açısından okul ikliminin eğitim-öğretim hizmetlerine yansımaları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Karakaya, H. (2015). İşe tutkunluk ve okul iklimi arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zirve Üniversitesi Ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri, Gaziantep.

Karakütük, K., Tunç, B., Bülbül, T., Özdem, G., Taşdan, M., Çelikkaleli, Ö. ve Arslan, B. (2014). Genel Ortaöğretim Okullarının Büyüklüğü ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(171).

Karaman, Ö. (2011). İlköğretim okullarında şiddetin yaygınlığı: Okul iklimi, okul kültürü ve fiziksel özellikler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karan, İ. (2012). Ortaöğretim öğrenceleri için çok boyutlu okul iklimi algısı ölçeğinin geliştirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karataş, S. (2008). Okul müdürlerinin etkililiği ve okul iklimi (İstanbul Fatih ve Eminönü ilçeleri örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). Bullying and School Climate from the Aspects of the Students and Teachers. Eurasian Journal of Educational Research (EJER), (36), 209-226.

Kaya, A. (2010). Kız teknik ve meslek liselerindeki yöneticilerin, yöneticilik becerileri ile okul iklimi arasındaki ilişki. (Kız Teknik ve Meslek Liseleri örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, Ş. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin cinsiyetlerine göre okul ikliminin oluşturulmasına ilişkin öğretmen görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kepenekci, Y. K. ve Nayır, K. F. (2014). Okul iklimini insan haklarına duyarlılık boyutunda sorgulama: Liseler üzerine bir araştırma. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 1-16.

Kılıç, S. (2010). Akran istismarının ilköğretim öğrencilerinin okul iklimi algıları üzerindeki etkisi (Esenyurt İlçesi örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kılınç, A. Ç. (2014). Examining the relationship between teacher leadership and school climate. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(5), 1729-1742. doi: 10.12738/estp.2014.5.2159

Killoran, I., Woronko, D. ve Zaretsky, H. (2013). Exploring preservice teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 18(4), 427-442.

Korkmaz, M. (2011). İlköğretim okullarında örgütsel iklim ve örgüt sağlığının örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 117-139.

Kubilay- Baykal, Ö. (2013). Okul iklimi ile öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Loukas, A. (2007). What is school climate? *Leadership Compass*, 5(3)1-3.

Lombardi, E., Traficante, D., Bettoni, R., Offredi, I., Vernice, M., & Sarti, D. (2021). Comparison on well-being, engagement and perceived school climate in secondary school students with learning difficulties and specific learning disorders: An exploratory study. *Behavioral Sciences*, 11(7), 103.

Malinen, O.-P., H. Savolainen, and J. Xu. 2012. "Beijing In-Service Teachers' Self-Efficacy and Attitudes Towards Inclusive Education." *Teaching and Teacher Education* 28 (4): 526–534

Mansuroğlu, Ç. D. (2012). İlköğretim okul müdürlerinin etik davranışları ile okul iklimi ilişkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEB. (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Resmi gazete, 07.07.2018, 30471.

Memduhoğlu, H. B. ve Şeker, G. (2011). Organizational climate of primary schools in the view of teachers. Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE), 12(1), 1-26.

National Research Council. (2001). Eager to learn: educating our preschoolers. Washington, DC: National Academy Press.

Okur-Özdemir, A. (2017). Okul iklimine ilişkin öğretmen ve müdür davranışları ile örgütsel bağlılık ilişkisinde işkolikliğin aracılık etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Omay, H. (2008). İlköğretim okulları öğrencilerinin okul iklimi algıları ile saldırganlık ölçeği puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Otrebski, W. (2022). The correlation between organizational (school) climate and teacher job satisfaction—The type of educational institution moderating role. International journal of environmental research and public health, 19(11), 6520.

Owens. R. G. (2001). Organizational behavior in education: Instructional leadership and school reform (7th ed.). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Özdemir, Ç. (2016). Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(38), 213-224.

Özdemir, S., Sezgin, S., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(38), 213-224.

Özdere, M. (2017). Öğretmenlere yönelik şiddetin okul iklimi açısından değerlendirilmesi: Niğde ili örneği. (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Özen, H. (2018). A Qualitative Study of School Climate According to Teachers' Perceptions. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (74), 81–97. doi: <https://doiorg.proxy1.ncu.edu/10.14689/ejer.2018.74.5>

Öztürk, E. (2008). İlköğretim okullarında görev yapan okul yöneticilerinin vizyoner liderlik özelliklerine sahip olmaları ve okul iklimi arasındaki ilişki (Edirne ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Öztürk, M. ve Zembat, R. (2015). Okul öncesi yöneticilerinin yaratıcı liderlik özellikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 31, 455-467. doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2653>

Öztürk, N. (1995). İlkokul öğretmenlerinin çalıştıkları okulun iklimine ilişkin algıları ile gerilim (stres) düzeyleri arasındaki ilişkiler. (İzmir örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Peterson, K. D., & Deal, T. E. (1998). How leaders influence the culture of schools. *Educational leadership*, 56, 28-31.

Reid, K. (2005). The causes, views and traits of school absenteeism and truancy: An analytical review. *Research in education*, 74(1), 59-82.

Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.

Salisbury, C. L., & McGregor, G. (2002). The administrative climate and context of inclusive elementary schools. *Exceptional Children*, 68(2), 259-274.

Saraç, K. (2015). Okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin algılarına göre değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Sarıççek, L. (2014). Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesindeki ilkokullarda öğretmen görüşlerine göre paylaşılan liderlik ve okul iklimi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zirve Üniversitesi ve Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüleri, Gaziantep.

Savolainen, H., P. Engelbrecht, M. Nel, and O.-P. Malinen. 2012. "Understanding Teachers' Attitudes and Self-efficacy in Inclusive Education: Implications for Pre-service and Inservice Teacher Education." *European Journal of Special Needs Education* 27 (1): 51–68.

Saygılı, G. (2010). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili Sancaktepe ilçesi örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Selçuk, M. (2016). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin okul iklimi algıları ile iş motivasyonları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Serficeli, S. E. (2015). Aile işlevleri ve okul ikliminin riskli çevrelerde yaşayan ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini yordamadaki rolü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sezgin, F. ve Kılınç, A. Ç. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgüt iklimine ilişkin algılarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 743-757.

- Shevlin, M., M. Kenny, and A. Loxley. 2008. "A Time of Transition: Exploring Special Educational Provision in the Republic of Ireland." *Journal of Research in Special Educational Needs* 8 (3): 141–152.
- Sığıncı, A. (2013). Meslek liselerindeki yönetici davranış boyutlarının okul iklimine etkisi. . (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soodak, L. C., and D. M. Podell. 1994. "Teachers' Thinking about Difficult-to-teach Students." *The Journal of Educational Research* 88 (1): 44–51
- Soodak, L. C., D. M. Podell, and L. R. Lehman. 1998. "Teacher, Student, and School Attributes as Predictors of Teachers' Responses to Inclusion." *The Journal of Special Education* 31 (4): 480–497
- Sönmez, E. (2016). Öğretmenlerin okul iklimi algılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi: bir meta analiz çalışması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, H. (2018). Okul müdürlerinin motivasyonel dil kullanımı ile öğretmenlerin okul iklimi algısı arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sönmez-Kartal, M. (2018). Aile katılımı. Cavkaytar, A. (Ed), Özel eğitimde aile eğitimi içinde (s. 111-128). Ankara: Vize Akademik.
- Sparks, D. (2012). The relationship between teacher perceptions of autonomy in the classroom and standards based accountability reform (Unpublished doctoral dissertation). The University of Maryland, College Park.

Sular, M. (2017). Lise öğrencilerinin okula yabancılaşmasında okul iklimi ve okulda iletişimin rolü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Sulu-Çavumirza, E. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları bazı değişkenler ve algıladıkları okul iklimi bakımından seviye belirleme sınavında aldıkları puanların değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Supovitz, J., Sirinides, P., & May, H. (2010). How principals and peers influence teaching and learning. *Educational Administration Quarterly*, 46(1), 31-56.

Susan Hosford & Siobhán O'Sullivan (2016) A climate for self-efficacy: the relationship between school climate and teacher efficacy for inclusion, *International Journal of Inclusive Education*, 20:6, 604-621, DOI: 10.1080/13603116.2015.1102339

Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333-339.

Şam, M. (2017). Ergenlerde siber zorba ve mağdur olmanın anne baba tutumları ve okul iklimi ile ilişkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Şenel, T. ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.

Şentürk, C. ve Sağnak, M. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik davranışları ile okul iklimi arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 29-43.

Şentürk, M. (2018). Okul müdürlerinin öğretmenlere güveninin okul iklimine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Şişman, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı: Etkili okullar (1.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tableman, B. (2004). School climate and learning. Best Practice Briefs, No. 31, p. 1-10.

Tanrıverdi, M. (2008). Ortaöğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan çatışma yönetimi stilleri ile öğretmenlerin okul iklimi algıları arasındaki ilişki (Bursa ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Taşdemir, H. ve Özbesler, C. (2017). Kaynaştırma eğitimine devam eden çocukların karşılaştıkları sorunların okul ortamında sosyal hizmet uygulamaları perspektifinde değerlendirilmesi. Journal of International Social Research, 10(49).

Taşkıran, A. (2008). Meslek lisesi öğrencilerinin okul iklimi algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tavşanlı Ö. F., Birgül K. ve Oksal A. (2016). Ortaokul öğrencilerinin okul iklimine yönelik algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Electronic Turkish Studies 11 (9), 821-838. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9616>

Terzi, A. R. (2015). Üniversite öğrencilerine yönelik okul iklimi ölçeğinin geliştirilmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(4), 111–117.

Terzi, A. R. ve Uyangör, N. (2017). Eğitim fakültesi öğretmen adaylarının akademik motivasyonları ve algıladıkları okul iklimi ilişkisi. Journal of Current Researches on Social Sciences, 7(4), 13-24. doi: 0.26579/jocress-7.4.2

Theoharis, G. (2007). Social justice educational leaders and resistance: Toward a theory of social justice leadership. Educational administration quarterly, 43(2), 221-258.

Tofur, S. ve Balıkcı, A. (2018). Okul yöneticileri ve öğretmenlere göre okul iklimini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Ortaokul örneği. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13 (11), Spring, 1279-1295. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13156>

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.

UNESCO (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris: UNESCO.

Varlı, S. (2015). İlkokul müdürlerinin liderlik davranışları ile okul iklimi ilişkisi (sakarya ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Weisel, A., & Dror, O. (2006). School climate, sense of efficacy and Israeli teachers' attitudes toward inclusion of students with special needs. *Education, Citizenship and Social Justice*, 1(2), 157-174.

Weisel, A., and O. Dror. 2006. "School Climate, Sense of Efficacy and Israeli Teachers' Attitudes Toward Inclusion of Students with Special Needs." *Education, Citizenship and Social Justice* 1 (2): 157–174

Yaman, R. (2018). Okul yöneticilerinin yöneticilik becerilerinin okul iklimine etkisi (Sarıyer örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, S. (2017). Liselerde öğrenci ve öğretmenlerin güvenli okul iklimi algıları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, E. ve Günay, O. (2016). Öğretmenlerin iş motivasyonlarının okul iklimi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. In *International Academic Research Congress (INES) toplantısında sunulan bildiri*. Antalya.

Yurter, Y. (2016). İlkokul ve ortaokullarda okul iklimi ile örgütsel yaratıcılık davranışları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Yüner, B., & Burgaz, B. (2019). Okul yönetişimi ile okul iklimi arasındaki ilişkinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim, 44(199). doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.7961>

Zollers, N. J., Ramanathan, A. K., & Yu, M. (1999). The relationship between school culture and inclusion: How an inclusive culture supports inclusive education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 12(2), 157-174.